

Iesu Keriso Hari Manōga Mataio'a Mirihiro

*Iesu Keriso Vouga Nize
(Luka 3:23-38)*

¹ Iesu Keriso vouga nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

² Aberahamo'e Isako moga, Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoga duḡuru moze.

³ Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zeḡe vize. Feresi'e Esiromo moga, Esiromo'e Ramo moga.

⁴ Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga, Nasona'e Salemona moga.

⁵ Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi moga ebu Ruta'e Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.

⁶ Iese'e kini Davida moga. Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a. Baseba'e ibite Urea inuga.

⁷ Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga, Abia'e Asa moga.

⁸ Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.

⁹ Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e Hezekia moga.

¹⁰ Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga, Amono'e Iosia moga.

- 11 Iosia'e Iekonia* zu ani negoġa duġuru moze.
E'e madaġano Babilonia azaġani'a Isaraela
azaġa teite utitaduni, Isaraela azaġa Ba-
bilonia haba'a tutuze onamiro.
- 12 Babilonia haba'a tutuze onamirote'e
ġarugano,
Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela
moga.
- 13 Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima
moga, Eliakima'e Azora moga.
- 14 Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga,
Akima'e Eluida moga.
- 15 Eliuda'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana
moga, Matana'e Iakobo moga.
- 16 Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuġa'e Maria.
Maria'a Keriso rae hunirote'e vazegġa, Iesu
fureniro.

17 E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida
madaġano, zeġe ega nidu'a'e 14, Davida'ono'o
onao Isaraela azaġa Babilonia haba'a tutuze
onamirote'e madaġano zeġe ega nidu'a'e
14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e
madaġanonono'o onao Keriso madaġano zeġe ega
nidu'a'e 14.

Iesu Keriso'a Fureraro
(Luka 2:1-7)

18 Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a
Maria'e Iosefa ira'auġa. Anianine izema
hahurogano, Vine Zaġoġaono'o Maria'e ahi'eta
reiro. 19 Maria i'a, Iosefa'e haġai duduġa vazegġa,

* 1:11 Ni 'ahoga'e Iehoiakina

e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tuḡune modi'uma rae zamariro.

²⁰ Ani 'ouge rae zamarirotene, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a iḡunao fureraro. Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago rihano'i. Mazaḡa Maria'e Vine Zaḡoḡaono'o ene teha. ²¹ Ani'e ubuga 'ahoga furenoidene, ani niḡa'e Iesu rae turaho'i. Mazaḡa ani'e ane vaze sau'azenono'o ḡabozi'uma. ²² A'e ibite peroveta vazegani'a Zuhi'a Boro ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

²³ 'Ḡiano'i! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobaḡa 'ahogani'a ahi'eta re'uma, ebu ubuga 'ahoga fureniuma. Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma. E'e hugani'e, "Badi'a'e emeḡe teite" ra'ohe."

²⁴ Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tuḡure viga'a ḡoere nirote'e idunaḡano haḡaadu inuga Maria zamaharo. ²⁵ Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niḡa'e Iesu rae turahiro.

2

Edeḡa Azaḡani'a Iesu Vaḡe Onairo

¹ Heroda'e Iudea haba'a kiniḡa madaḡano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehemao fureraro. E'e madaḡano, edeḡa azaḡa nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalema feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeḡa boro azaḡa.

Ebu ze vase g̃adiziro, raena'a, ² “Iuda azaḡa kini ra'ete'e vaseḡa'e mouma fureraneha? Mazaḡa eme mada'a ite'ete'e moneḡa haba'ano buzuva 'ahoga horoniro.* A'e kinigani'a fureranate'e tahiḡa radu ani mazao kuranoga veize areha.”
³ kini Heroda'a ḡoere e'e igirotene, zamaḡani'a adudaro. Ebu Ierusalem azaḡa nidu'a zuni zamaze'a adudaro. ⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa nidu'a zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a nu'ozadu g̃adiziro, raena'a, “Keriso ani'e noumao furera'uma?” ⁵ Zeḡe'a naenaena'a, “Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neḡano furera'uma. Mazaḡa peroveta vaseḡa'e 'ahige mirihiro, raena'a,

⁶ O Iudea haba'ano Betelehema neḡa, ḡa'e Iudea neḡa boroboro zamaḡano mene zuhu'a.
 Mazaḡa ḡae'ono'o ibitozini'ete'e vaseḡa 'ahogani'a onai'uma.
 Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azaḡa, Badi'a vase ibitozini'uma zu taufi'uma.”

⁷ Ebu Heroda'a edeḡa azaḡa sifu huzadu no'e madaḡa huneo buzuva'a furerarote'e ederiro. ⁸ Ebu edeḡa azaḡa Betelehema neḡano tuḡuze'ena'a, ziro, raena'a, “Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vaḡo'i. Horono'idene, eḡe zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i.”

⁹⁻¹⁰ Ze Heroda ḡoere igi hauḡirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a

* **2:2** 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.' **2:6**
 2:5 Mika 5:2

ite'ete'e monega haba'ano horonirota'a'e†, e'e buzuvaḡani'a bare fureraro. Zege'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro. ¹¹ Zege'a ne zamaḡa diugiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edega azaḡani'a guḡuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze ḡau manomanoḡeta fuhi'adu ḡahunu nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohoḡa manoga ebu murava hohoḡa manoga.

¹² Ebu Badi'a'a iḡunao edega azaḡa ihoziro, raena'a, "Heroda vaḡe ago bare onamo'i." E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zege haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edega azaḡani'a iḡunirote'e enogano Zuhi'a Boro tuḡure vigan'i'a iḡunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, "Iḡuno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo ege'a iḡuno'i rae zi'uma. Mazaḡa kini Heroda'a ane uti azaḡa tuḡuzadu ene kome'a manoga veize vaḡi'uma." ¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamaḡano Izipi haba'a onamiro. ¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vazega mazao reirote'e goe'ani'a hudaro, raena'a,

"Izipi haba'anono'o ege ubude hune ariro."

Heroda'a Tahi'a Kome'a Zimi Hauḡiro

† 2:9-10 'Ahoga'e, 'buzuva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.'

16 Kini Heroda'e edeḡa azaḡani'a so'onirote'e vesu'u ederirotene, anī maḡune rudaro. Ani'e edeḡa azaḡani'a ihonirote'e madaḡa idunaḡano me'odadu ene'e muri 'aheu heuḡa rae zamariro. E'ano'o ane uti azaḡa tuḡuzadu Betelehema neḡa zu uhiḡa haba'a nidu'a zamaḡano ohoze kome'a muri 'aheuno'o oname guraḡa ḡonaga nidu'a zimi hauḡiro. 17 A'e peroveta vazegā Eremia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

18 “Rama neḡano roḡae 'ahogani'a zamaḡa are rudanadu kuau niarote'e igiro.
Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro,
ebu anī vaze'a naminoga hezahoziniro.”

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

19 Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao iḡunao fureraro, nina'a, 20 “Iḡuno'i. Tahī'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazaḡa tahi'a kome'a matihi reirote'e azaḡa 'ai rudau hauḡeha.”

21 E'ano'o Iosefa'a iḡunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro. 22 Rehano Akelao'e moga Heroda iḡuri madu Iudea haba'a kinīḡa reirote'e igirotene ani Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iḡunao nirote'e idunaḡano, ze Galilea haba'a onamiro. 23 Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretao radiro. A'e peroveta vazegani'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Iesu'e Nazareta vazegā rae re'uma.”

3

*Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro
(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)*

¹ E'e madaḡano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro, raena'a, ² “Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ete'e madaḡa 'ai haniteha.”

³ Ibite peroveta vazegā Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

“Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,
'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i.”

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogaḡa hina haḡairo zu boromakau ogaḡa miniḡa hina gabaḡano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro.

⁵ Ierusalemmono'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuḡa ḡenaḡa neḡa nidu'anono'o vaze-vaze'a Ioane vaḡe onamiro. ⁶ Ebu ze'a sau'aze rae furenitotene Ioridana vuḡano bapatizoziro.

⁷ Farisea azaḡa zu Sadukea azaḡa ḡehaḡani'a bapatizo mouga radu Ioane vaḡe onairo. Ebu ani'a ze horozitotene ziro, raena'a, “Za'e Zarama ubugaubuga heuḡa! Vaze'a zae mazao, 'Badi'a'ono'o maḡunu'a onaine ferau muhino'i, rae reiro. Rehana feranoga'e mene idara'uma.

⁸ U ibite haḡai sau'aono'o ḡihurirote'e haḡaiḡa furenno'i. ⁹ Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e

Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maḡunofi'uma.' Mazaḡa, e zi'ohe, Badia'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga haḡaine zuni idaḡa. ¹⁰ Izidi Badi'a'a ḡiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoḡa mene ini'ete'e ireḡa nidu'a'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ḡihurine, e'e tahiḡa veize, eḡe'a vu hina bapatizosi'ohe. Rehano eḡe ḡaruna onaite'e vazēḡa ani gigi'ani'e ufeta ḡihi'a. Ani'e eḡe vitihoga. Eḡe'a ani tamaka odohe'ete'e tuḡureḡa vazēḡa rae rouga zuni mene idaḡa. Ani'e Vine Zaḡoḡa ebu ire roga hina bapatizosi'uma. ¹² Maho hirive'ete'e madaḡano, vaze'a kari hina rouḡa tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguḡa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e nu'onadu suaba zamaḡano ti'ohe, rehano iguḡa'e mene vidau'ete'e ire rogaḡano hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vazevaze rovozi'uma."

¹³ E'e madaḡano Iesu'e Ioane'a bapatizonoga radu Galilea haba'anono'o Ioane vaḡe Ioridana vuḡa onairo. ¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, "Ḡae'a eḡe bapatizohifo. Nougahi ḡa'e eḡe vaḡe onaeha?" ¹⁵ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi'e 'ouge haḡao'i. Eme Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a haḡaifine, 'ougi'uma." Ebu Ioane'a Iesu ḡoere mae ḡihinadu bapatizoniro. ¹⁶ Iesu bapatizonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo niniḡa teige ane vaḡe ovairote'e horoniro. ¹⁷ Ebu ago

* **3:12** Girikio, Vuidi hirive'ete'e hariḡa idaidaḡa

'ahogani'a adure'ono'o ḡoeriro, raena'a, "'Adi'e eḡe ubude. Eḡe'a zamare borofe'ohe. E ani mazao matu'e rudau'ohe."

4

Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro (Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)

¹ E'e ḡarugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zaḡoḡani'a Iesu haba boha'a tutune onamiro. ² Iesu'e e'ea mada 40 zamaḡano ohere zu mada'i nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vinine runiro. ³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vaḡe onairo, nina'a, "Ḡa'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio ḡihuno'i,' rae no'i."

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ḡabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ḡoe'a
nidu'ao ḡabode radi'uma.'"

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalemā neḡa boro zaḡoḡa tutune onamadu kuru neḡa hitaga huneno ohoniro. ⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ḡa'e Badi'a Ubuga ro'idene, rafato'i! Mazaḡa Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuḡure viga ḡae vaḡe
tuḡuzi'uma.

Ze'a 'evoreze hina mae ḡihi'i'uma 'ahine,
ḡae oda'e hadio mene tutuha'uma.'"

⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a ago tuhuno'i."

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu maḡa hitaga hune tutune itadu kini'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a zu zeḡe ḡau manomano nidu'a ihoniro.

⁹ Ebu nina'a, "Ḡae'a eḡe zamao ḡuḡuradu kuraune, de'e nidu'a ḡae ḡani'uma."

¹⁰ Iesu'a nina'a, "Mene! Eḡe mazaono'o vaḡino'i! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane veize da'o gauo'i."

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaḡine onamiro. Ebu tuḡure vigani'a onaadu dananiro.

*Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)*

¹² Iesu'a Ioane Babatiso ḡu'a neḡano ohonirote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare onamiro. ¹³ Galilea haba'ano ani Nazareta neḡano radiro. Ebu neḡa e'e modadu Kaperanauma neḡa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neḡa boro'e Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura genaḡano.

¹⁴ Ibite peroveta vazeḡa Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁵ "Zebuloni zu Nafatali haba'a'e

Galilea du'ura genaḡano zu Ioridana vuḡa moneafao.
 A'e Galilea haba'a ra'ohe,
 ebu e'e haba'ano Iuda mene azaḡani'a zuni radiu'ohe.
 16 Uzabo zamaḡano radiu'ete'e azaḡani'a agaḡa boro horoneha.
 Rune zauhaḡa haba'ano radiu'ete'e azaḡa rana agaḡani'a agazeha.”

17 E'e madaḡanono'o Iesu'a haramoḡa ḡadaheniro, raena'a, “Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e madaḡa 'ai haniteha.”

Ane Tah'i'atahi'a Zamaziro
(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)

18 Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraḡa genaḡano oname'enogano, vaze 'aheu horoziro. Ze'e ḡozone mau'ete'e azaḡa. Vaze tiba'e Simona, niḡa 'ahoga'e Petero, ebu negoḡa Anderea. Ze du'urao re'eva feune radiunu. 19 Ebu Iesu'a ziro, raena'a, “Eḡe ḡaruna hegoto'i. Vaze re'evazi'ete'e vazeḡa rouga veize ihozi'uma.”
 20 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

21 Iesu'a Galilea du'ura genaḡano bare onamiro ebu vaze 'aheu negoḡeta horoziro. Ananine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite ḡasi zamaḡano re'eva zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zeḡe 'aheu huziro. “Eḡe hegoto'i.” 22 'Ougirotene ze'e zogone ḡasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azaḡa Faiziro
(Luka 6:17-19)

²³ Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaḡano ra-gave'ena'a, Iuda azaḡa zeḡe nu'onu'o neḡano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoḡa haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro. ²⁴ Ebu Iesu hariḡani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi azaḡa nidu'a tutuze ani vaḡe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azaḡa, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa, ketokete'ete'e azaḡa zu ahirize haganoga mene idaḡa azaḡa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro. ²⁵ Galilea haba'a, Dekapolisi* neḡa boro, Iudea haba'a, Ierusalema zu Ioridana vuḡa mon-eafa haba'anono'o vaze ḡuḡuvaḡani'a onaadu Iesu hegotiro.

5

Maḡano Haramiro
(Luka 6:20-23)

¹ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa horozirotene, ani maḡa 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaḡe onairo. ² Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

³ “Zamaze zaharaḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ohe.

⁴ Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa ze'e Badi'a'a namizi'uma.

* **4:25** Huga'e 'Neḡa boro gaubanana'

- 5 Zamaze roḡeḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa zeḡe 'evorao haba ri'ini'uma.
- 6 Badi'a'a urate'eta'a'e haḡaihi rae inare'ete'e
azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge
haḡai'uma.
- 7 Vaze vetuḡazi'ete'e azaḡa'e Badi'a
manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a ze vetuḡazi'uma.
- 8 Zamaze deheḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa ze'e Badi'a horoni'uma.
- 9 Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azaḡa'e
Badi'a manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a ze'e ane ubuga rae
huzi'uma.
- 10 Badi'a ura haḡae'ete'e u'ano, vase'a
sausauzi'ete'e azaḡa'e Badi'a
manohugazeta,
mazaḡa ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

11 Za'e eḡe hegote'ete'e u'ano, vase'a rae
sausauzine, agirezine ga ḡurire'ena'a ḡoere
sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a
manohuga hide'ohe. 12 Za, matu'e rudano'i,
mazaḡa Badi'a'a adureo naeḡa'e boro bagaḡa
zini'uma. Vouḡaze'a peroveta ibi'a azaḡa zuni
de'uge sausauzido.

Dama zu Ihure Agaḡa
(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

13 Dama'e ḡau manoḡa ra'ete'e teige, za'e,
eḡe hegote'ete'e azaḡa, raha 'adao dama heuḡa.
Rehano dama inigani'a dauḡine, iniga bare

furenoga mene idaḡa. Ġau 'ahoga veize mene manoḡa. A'e mae modadu vase'a edene oname onae'ohe.

¹⁴ Za'e, eḡe hegote'ete'e azaḡa, raha 'ada agane'ete'e ihure agaḡa heuḡa. Maḡa hitagano radiu'ete'e neḡa boro'e 'u'uranoga mene idaḡa.

¹⁵ Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uḡano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamaḡano radiu'ete'e azaḡa nidu'a agaze'ohe.

¹⁶ Ihure agaḡani'a vase nidu'a agaze'ete'e teige, zae haḡai manoḡa vase mazao ago u'ure to'i, rehano fureno'i. 'Ougine, vase'a zae haḡai manoḡa horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Ġoe'a

¹⁷ Za'e, eḡe'a Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡa ḡoere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zeḡe ḡoere'a hudanoga veize onairo.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema dauḡogano Mose goro ḡoe'a mirihoḡa kome'a fase zuni mene dauḡi'uma, rehano goro ḡoe'a nidu'a'e huda'uma.

¹⁹ E'ano'o iniu'a Mose goro ḡoe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaḡa bo'aḡano niḡa mae ovoi'uma. U iniu'a goro ḡoe'a tihitihinine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaḡa bo'aḡano niḡa mae iti'uma.

²⁰ E zi'ohe, za'a Badi'a ḡoere hegote'eta'a'e, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa haḡaiḡa mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Maḡunu zu Gorugoru

²¹ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vaze 'ahoga maune, kotani'uma.' ²² Rehano e zi'ohe, iniu'a negoġa mazao maġunine, kotani'uma. Iniu'a negoġa ġoere sau'a nine, Iuda azaġa nu'onu'o zamaġano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ġa hahizaġa,' rae reine, ire roga zamaġano mae feuni'uma.

²³ E'ano'o ġae'a dibu'o fataġano ġahunogo hau'ete'e madaġano negoġo 'ahogani'a ġae mazao maġunirote'e zamaro'idene, ²⁴ ġahunogo'e fata ġenaġano modo'i, ebu negoġo vaġe onamadu ane teite uniho manof'o'i. E'e ġaruganobu'u bare onaadu ġahunogo hano'i.

²⁵ Ġa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ihi radu ani teite kota onami'uma. E'e madaġano ġanine ge ibio uniho manof'o'i. Mene 'ouġine, ani'a ġa kota vazeġa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vazeġa 'evorao oho'adu ġu'a neġano oho'i'uma. ²⁶ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ġezano'i

(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

²⁷ Za'e edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago ġezano'i.' ²⁸ Rehano e zi'ohe, iniu'a roġae ġiaġiane'ena'a, ane zamao roġae omo teite bazihi rae zamarine, ani 'ai zamao ubuma ġezaneha. ²⁹ Ġae eda'e ubumaġani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e ubumaġa ġude modo'i. Mazaġa ahiriġo

tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro. ³⁰ Ebu ġae eda'e 'evo'ani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

³¹ Za edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'aġa mirihadu inuga hano'i.' ³² Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma ġezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ġezo ibiġano inuga tuġune'ete'e heuġa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roġaeġa teite hahurine, ani zuni ubuma ġezau'ete'e heuġa.

Ago Ġoitoro'i

³³ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni ġoitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao ġoitoro'idene huga haġao'i!' ³⁴ Rehano e zi'ohe, ġoere nagiga 'ahoga ago ġoitoro'i. Adure niġano ago ġoitoro'i, mazaġa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a. ³⁵ Raha niġano ago ġoitoro'i, mazaġa raha'e Badi'a'a odaġa ti'ete'e haba'a. Ierusalem niġano ago ġoitoro'i, mazaġa Ierusalem'e Kini Boro, Badi'a neġa boro. ³⁶ Ġoitorirote'e mene haġaine ruda'uma rae ago ġoitoro'i, mazaġa ġaboneze zu zae'a mene haġairo. Za'e iguze tiba zuni mae 'urunoga zu mae ġunoga mene

idaġa. ³⁷ Zae'a nagini 'ahoga haġai'uma ro'idene, 'O'e, e haġai'uma', ga 'Mene, e mene haġai'uma' da'o rae ro'i. Ġoere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Haġai Sau'ano Ago Naenaetito'i
(Luka 6:29-30)

³⁸ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a ġae ubuma sausauno'idene ga ġae ġonone vahego'idene, vazeġa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane ġonone zu vahego'i.' ³⁹ Rehano e zi'ohe, vaze sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze 'ahogani'a zae eda'e ġaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ġaniga zuni notonohano'i. ⁴⁰ Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihi ro'idene, raga dabu'aġa zuni hano'i. ⁴¹ Vaze 'ahogani'a riġa tuġuzena'a, zae'a ane ġau odohadu kilomita tiba onamoga urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i. ⁴² Iniu'a umizo'idene hau tauġo'i, zu ġauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azaġa Zamaro'i
(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ġae nabudi zamaro'i, ebu ġae agire vazeġa he'ehe'eno'i' ⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azaġa zamaro'i, ebu zae sausaenzi'ete'e azaġa veize kurano'i. ⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazaġa Moze'e vaze manoġa zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu

vaze haḡai duduḡa zu ve'oḡa veize idane irugu tuḡunadu ru'au'ohe. ⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaḡa da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeḡa mene zini'uma. Takesi azaḡa'e haḡai sau'a azaḡa rehano, zeḡe zuni ze zamare'ete'e azaḡa zamare'ohe. ⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manōḡa haḡaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a aḡu'a azaḡa zuni 'ouge haḡae'ohe. ⁴⁸ E'ano'o agire azaḡa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oḡa o'o'a teige, za zu ve'oḡa 'ahoga ago haḡao'i.”

6

Ġahugo'i

¹ Ġiano'i, za'e vaze'a ḡianoga veize vaze zamao haḡai manōḡa ago haḡao'i, mazaḡa zae Moze adureo naeḡa mene zini'uma. ² E'ano'o ḡau 'ahoga zahara vazeḡa haune, zama guhi azaḡa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaḡa'e vaze'a niguzoga veize nu'onu'o neḡano zu ibio haḡae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae hauḡeha. ³ Ġau 'ahoga zahara vazeḡa haune, zae nabudi uhiḡa vazeḡa zu ago ihono'i.* ⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaḡuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haḡate'e haḡaiḡa horonadu naeḡa zini'uma.

Zuhi'a Boro Kuru (*Luke 11:2-4*)

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaḡa teige ago kurano'i. Mazaḡa ze'e vaze'a horozoga

* **6:3** Girikio, edae evoreḡo'a haḡae'eta'a'e kauri evoreḡo'e aḡu'a teige, hano'i.

veize nu'onu'o neḡano zu ibi boro ḡenaḡano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeḡa nidu'a mae hauḡiro. ⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuḡadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaḡa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine, za'a sifu haḡate'e haḡaiḡa Moze'a horonadu naeḡa zini'uma. ⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a aḡu'a azaḡa teige, huga o'o'a ḡoe'a hina ago barebare kurano'i. Mazaḡa ze'e ḡoere ḡehaḡa hina kuraune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe. ⁸ Ze ago hegoto'i, mazaḡa Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeḡa.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeḡe Mama adureo,
eme umi'e'ohe, vaze'a ḡae guba'e'ena'a ḡa niḡo'e
zaḡoḡa re'uma,

¹⁰ ebu ḡa'a vaze nidu'a ibitozi'uma,
ebu adureo ḡae ura'a hudau'ete'e teige, raha
adao zuni huda'uma.

¹¹ Izidi ogomuḡa rife'eno'i,

¹² ebu emeḡe'a eme sausaufe'ete'e azaḡa zeḡe
sau'a rae mode'ete'e teige, emeḡe sau'a zu
rae modof'o'i.

¹³ Emeḡe'a haḡai sau'a haḡaihi rae reine, sau'ano
ago tutufo'i,

ebu Satani'ono'o mae vaḡifo'i.†

¹⁴ Zae'a vaze sau'a rae modine, zae Moze,
adureo radiu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae

† **6:13** Fare mirihirote'e nu'e raena'a, 'Ḡa'a ibitozini'ete'e ebu ḡae gigi'a zu agaḡa'e mada tuḡutuḡu oname'ohe. Amen.'

modi'uma. ¹⁵ Rehano zae'a vase sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae sau'a mene rae modi'uma.

Zaḡozaḡe'ete'e Moneo

¹⁶ Zae'a zaḡozaḡo'idene, zama guhi azaḡa teige, ago vetuḡarau rado'i. Ze'e, vase'a horozadu zeḡe'a zaḡozaḡe'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene si'e'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeḡa nidu'a mae hauḡiro.

¹⁷ Rehano zae'a zaḡozaḡo'idene, viradu iguze si'o'i. ¹⁸ 'Ougine, vase'a za'e zaḡozaḡe'ete'e mene ederi'uma. U za'a horonoga mene idaḡa ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu haḡaate'e haḡaiḡa horonadu naeḡa zini'uma.

Ḡauze Adureo Mae Nu'one To'i (Luke 11:34-36, 12:22-34, 16:13)

¹⁹ Zae veize raha 'adao ḡau manomano ago nu'one to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu ḡonotu'ohe. ²⁰ Rehano zae veize ḡauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea' zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu mene ḡonotu'ohe.

²¹ Mazaḡa za'a ḡauze manomano nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma.

²² Zae ubuma'e ahirize ihureḡa heuḡa. Ubumaze manoḡa reine, zae ahiri nidu'a'e agaḡani'a iriva'i'uma. ²³ Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamaḡano agaḡa'e uzaboraane, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

²⁴ Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idaḡa.

Ago Zamare Adudano'i
(Luka 12:22-31)

²⁵ E'ano'o e zi'ohe. Zae ḡabone veize nagi ogomu a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazaḡa ḡabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁶ Hitanao rafi'ete'e niniga ḡiano'i. Ze ezone mene ḡorau'ohe, mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neḡano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, ḡubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe. ²⁷ Zae bo'aḡano iniu'e zamare adudaune, ḡabone'a tahiḡa nu fara'umahe? Mene.

²⁸ Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakaḡa'e nougenouge ḡuhure'ete'e ḡiano'i. Ze mene gau'e'ohe zu dabuaze mene turine'ohe. ²⁹ Rehano e zi'ohe, butu kakaḡa 'ahoga'e ma'ora vazeḡa kini Solomona'a haḡairote'e dabuaḡa manomano vitinoga. ³⁰ Butu veḡa'e izidi ḡaboga, hena ohogore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

³¹ E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?' ³² Badi'a aḡu'a azaḡani'a

'ahiguḡa nidu'a vaḡe'ohe. Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ḡauḡa urate'eta'a'e edeḡa. ³³ Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e da'o gezo vaḡo'i. 'Ougine e'e ḡauga nidu'a zuni zini'uma. ³⁴ E'ano'o za ohoḡore veize ago zamare adu-dano'i. Mazaḡa ohoḡore gauḡa'e ohoḡoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i (Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Badi'a'a za'e sau'a azaḡa rae mene zi'ete'e uratine, vaze mazao sau'a azaḡa rae ago zo'i.

² Mazaḡa zae'a ḡau 'ahoga moneo vaze mazao sau'a rae reine, e'e moneo Badi'a'a zuni za'e sau'a re'uma. Za'a vaze mazao nagini haḡaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haḡai'uma.

³ Ḡa'e nabugo ubumao be'a dinunuḡa ḡiane'ohe. Rehano nougadu ḡae ubumao be'a gado ireḡa mene ḡiane'ohe? ⁴ Ḡae ubumaḡo be'a gado ireḡa 'e'e rehano, ḡa'e negoḡo mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumaḡo be'a dinunu e'e mae vaḡinihi.' ⁵ Ḡa, zama guhi vazega, ibite geno ḡae ubumao gado ireḡa e'e mae vaḡino'i. Ebu ḡa'a faine ehamanadu negoḡo ubuma mazaono'o dinunuḡa mae vaḡini'uma.

⁶ Ḡau zaḡoḡa ḡuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ḡuzuhi'uma.*

* **7:6** Huga'e, 'Badi'a ḡoere mene igi'ete'e azaḡa mazao ago barebare ihozo'i.'

Badi'a Mazao Umido'i
(Luka 11:9-13)

⁷ Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouGINE zini'uma. Za nagini vaġo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouGINE hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouGINE ibiheta vavaozini'uma. ⁸ Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vaġine hidi'uma ebu iniu'a toketokerine ibiheta vavaoha'uma.

⁹ Zae bo'aġano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe? ¹⁰ Ebu ane'a ġozone umidine, mohe ha'umahe? ¹¹ Za'e sau'a azaġa rehano, ġau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaġa hube hune ġau manoga zini'uma. ¹² E'ano'o vase'a zae mazao haġai manoga haġae'ete'e urato'idene, zae zuni zeġe mazao haġai manoga haġao'i. 'Adi'e Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a ihozirote'e ġoe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiġa
(Luka 13:24)

¹³ Ibiheta kokosiġano diuġo'i. Mazaġa ru-neo diuġite'e ibiġa ibihetaġa'e rafaġa zu boro, e'ano'o e'e ibiġano diuġe'ete'e azaġa'e ġehaġa. ¹⁴ U ġabone tuġutuġu diuġe'ete'e ibiġa ibihetaġa'e kokosiġa zu e'e ibiġano onamoga'e riġa, e'ano'o e'e ibiġano diuġe'ete'e azaġa'e tahiġa.

Ire ebu Ire Maġa
(Luka 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ Ġuriro peroveta azaġa ġiano'i. Ze mamoe naminamiġa teige onai'uma, rehano zeġe zama'e

butu ḡuniḡa vihovihoḡa heuḡa. ¹⁶ Ire'e maḡa horonadu nagi ireḡa ederi'uma. Vaini maḡa'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu figi maḡa'e ḡunu renoga'ono'o mene ini'ohe. ¹⁷ E'e teige, ire manōḡa nidu'a'e maḡa manōḡa ini'ohe, u ire sau'a'e maḡa sau'a ini'ohe. ¹⁸ Ire manōḡa'e maḡa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maḡa manōḡa mene ini'ohe. ¹⁹ Maḡa manōḡa mene ini'ete'e ireḡa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe. ²⁰ E'ano'o zeḡe haḡai horonadu ze'e vase nagiḡa ederi'uma.

²¹ Eḡe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azaḡa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano eḡe Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e haḡaiḡa haḡae'ete'e vazeḡani'a da'o ibitoha'uma. ²² Badi'a kota madaḡano, vase ḡehaḡani'a eḡe ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ḡae nio Badi'a ḡoere ihozido, zu ḡae nio vine sau'a hegoze buzido zu ḡae nio gigi'a haḡaiḡa ḡehaḡa haḡaido'. ²³ 'Ougine, eḡe'a dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haḡai sau'a azaḡa, eḡe mazaono'o vaḡino'i.'

Egadu Haḡae'ete'e Azaḡa
(Luka 6:47-49)

²⁴ Eḡe ḡoere egadu haḡae'ete'e vazeḡa'e huhuzaḡa. Ani'e vatava rana neḡa ogorarote'e vazeḡa heuḡa. ²⁵ Irugu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neḡa beivotene, e'e neḡa'e mene higarō, mazaḡa vatava rana ogoraro. ²⁶ U eḡe ḡoere egadu mene haḡae'ete'e vazeḡa'e hahizaḡa. Ani'e ni'uri

rana neġa ogorarote'e vazegā heuġa. ²⁷ Irugu'a ruanadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neġa beirutene, e'e neġa higau bauradu fatariro."

²⁸ Iesu'a e'e ġoe'a nidu'a hauġirotene, vase ġuġuvaġani'a ane ihore u'ano zaguzagaro. ²⁹ Mazaġa Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa teige mene ihoziro, rehano Badi'a giġi'a hina ihoziro.

8

Lefera Vazegā Fainiro

(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)

¹ Iesu'a maġanono'o ovairotene, vase ġuġuvaġani'a ane hegote onamiro. ² Lefera vazegā 'ahogani'a ani vaġe onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene faiho'i!" ³ Iesu'a 'evo'a einadu vase e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro. ⁴ Ebu Iesu'a nina'a, "Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazegā vaġe onamadu ahi'o ihono'i!"* Ebu ġae'a manorate'e vase'a ederifine, Mose'a reirote'e gahunoga mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i."

Uti Azaġa Ġihi'ani'a Iesu mazao Firo

(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)

⁵ Iesu'a Kaperanauma neġa boro diuġirotene, Roma uti azaġa ġihi'a 'ahogani'a onaadu dananoga uminiro, ⁶ raena'a, "Zuhi'a Boro, eġe tuġure vazegā 'ahoga'e ahi'a haganoga mene

* **8:4** A'e, dibu'o vazegani'a ahiri udahadu manoreha reifine

idaḡa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a giginadu ḡaniḡanau radiu'ohe.” ⁷ Iesu'a nina'a, “Eḡe'a onamadu faini'uma.”

⁸ Rehano uti azaḡa ḡihi'ani'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro, e'e mene vaze manoḡa, e'ano'o ḡae'a eḡe ne diuḡoga'e mene manoḡa. Rehano ḡoere da'o ro'i, 'ouGINE eḡe tuḡure vazega'e manori'uma. ⁹ Mazaḡa e'e zuni vaze 'ahoga 'u'uḡano gaue'ohe, zu eḡe uti azaḡa'e eḡe 'u'uḡano gaue'ohe. Eḡe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Eḡe'a eḡe tuḡure vazega 'ahoga nina'a, "Adi haḡao'i' reine, ani'e haḡae'ohe.”

¹⁰ Iesu'a e'e ḡoe'a igirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azaḡa ziro, raena'a, “Eḡe'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazega'e Isaraela azaḡa zamaḡano ize mene horoneha! ¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azaḡa ḡehaḡani'a mada'a ite'ete'e moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaḡano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma. ¹² Rehano Iuda azaḡa, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamaḡano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu ḡononeze atiti'uma.”

¹³ Ebu Iesu'a uti azaḡa ḡihi'aḡa niro, raena'a, “Onamo'i. Ḡa'e eḡe mazao fie'ete'e teige, ḡae tuḡure vazega'e manori'uma.” Ani'a 'ouge reirotene madaḡano tuḡure vazega e'e manoriro.

Vaze Ġehaġa Faiziro
(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diuġirotene Petero emoġa roġaeġa'e uginadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e gigi'a bagaġa. ¹⁵ Iesu'a roġae 'evo'a obonadu ahi'a gigi'a 'ai dauġiro. Ebu ani iġunadu Iesu veize ogomu ġorohe haro.

¹⁶ Ġoravare'ete'e zamaġano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa ġehaġa Iesu vaġe tutuze onairo. Ani'e ġoere hina vine sau'a hegoze buziro ebu ugi azaġa nidu'a faiziro. ¹⁷ A'e peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a ħudaro, raena'a,

“Ani emeġe gigi'a meiro ebu emeġe ugi mae vaġiniro.”

Iesu Hegote'ete'e Vazeġa
(Luka 9:57-62)

¹⁸ Iesu vaze ġuġuvaġani'a ane mazao nu'oru radoga horozirotenne, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Du'ura moneafa fare onamihi.” ¹⁹ E'e madaġano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu vaġe onaadu niro, raena'a, “Thore vazeġa, ġae'a no'e onamine, e ġae hegoti'uma.” ²⁰ Iesu'a naenaenina'a, “Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a.”

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi.” ²² Rehano

Iesu'a nina'a, "Ĝa'e eĝe hegoto'i. Vine ruga azaĝani'a rune azaĝa ĝuri'uma."

Zavara 'Uiro

(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)

²³ Ebu Iesu'a ĝasio tirirotene, ane tahi'atahi'a'a ani hegote tiriro. ²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuriro ebu sa'u'a ĝasio kafere diuĝiro. Rehano Iesu baze radiro. ²⁵ E'ano'o ze'a ane vaĝe onamadu evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeĝe ĝabofo'i! Eme nariga zubure'ohe!"

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, "Za nougadu rihau'ohe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!" Ebu ani iĝunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougirotene, zavara zu sa'u'e roĝeru hauĝiro.

²⁷ Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, "Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a ane ĝoere egohu'ohe."

Vine Sau'aĝeta Vazeĝa Fainiro

(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeĝa 'aheu'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ĝugi'eta 'ahine, e'e ibiĝano vaze'a onamoga mene idaĝa reiro. ²⁹ Ebu ze ĝihau bagaĝa ani ĝoreniro, raena'a, "Badi'a ubuga! Ĝa'e emeĝe mazao nagini urate'ohe? Ĝa'e, kota madaĝa ĝonaga 'izema mougano, aduga rifoga veize emeĝe vaĝe onahehe?"

³⁰ U tahiĝa faĝano aba ĝehaĝani'a ogau radi-unu. ³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Ĝae'a eme hegofe bufo'idene, aba ĝuĝuvaĝa 'omo mazao tuĝufo'i." ³² Ani vine sau'a zina'a,

“Onamo'i!” 'Ouge reirotene, ze vase 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaḡano diuḡiro. Ebu aba e'e nidu'a maḡa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuḡiro ebu hunuhune rudaro. ³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaḡa'e dure neze onamiro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa mazao nagini'a furerarote'e hariḡa nidu'a me'odoziniro. ³⁴ Ebu e'e neḡa azaḡa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoga veize onairo. Ze Iesu hidirotene, ani'e zeḡe haba'anono'o vaḡinoga uminiro.

9

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeḡa Fainiro (Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

¹ Iesu'a ḡasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neḡa boro Kaperanauma bare onamiro. ² Ebu vase nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa faratao bazune teadu ani vaḡe herate onairo. Zeḡe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa niro, raena'a, “Ubude, zamaḡo rinedo'i. Ġae sau'a 'ai aḡutu modeha.” ³ 'Ougirotene, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'e zeḡe'a bare zamariro, raena'a, “Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!” ⁴ Iesu ani zeḡe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, “Nougadu za zamarone sau'a zamare'ohe? ⁵ Ani mazao nougenouge nine, ufiḡa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ⁶ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vase

sau'a rae mode'ete'e gigi'ağa meirote'e zuni za ihozi'uma.” Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeğa e'e niro, raena'a, “Eġe'a ġa'ohe, iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i” ⁷ Ebu vaze 'ai iġunadu neġa onamiro. ⁸ Vaze ġuġuvaġa'e e'e horonirotene riharo ebu Badi'a'a 'uguġa gigi'ağa vaze zinirote'e* u'ano Badi'a niguniro.

*Mataio Zamaharo
(Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)*

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vaze 'ahoga niġa Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, “Eġe hegoto'i.” 'Ougirotene ani iġunadu Iesu hegotiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo ogarote'e madaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro.

¹¹ Farisea azaġani'a e'e horonirotene, Iesu tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, “Nougadu zae ihore vazeġa'e takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite ogau tiburuohe?”

¹² Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, “Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazeġa mene vaġe'ohe, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe. ¹³ E'e teige, zeġe bare haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu eġe'a mene onairo. Rehano zeġe bare haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, rehano vaze vetuġazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu ġoere huga e'e edero'i.”

* **9:8** Ga, vaze harote'e **9:13** 9:13 Hosea 6:6

*Ihore Iziga**(Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)*

14 Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, "Emeḡe zu Farisea azaḡa'e ogomu moneo mada ḡehaḡa zaḡozaḡe'ohe. Rehano ḡae tahi'atahi'a'e nougadu mene zaḡozaḡe'ohe?" 15 Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaḡa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaḡozaḡe'ohe. Rehano zeḡe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaḡini'uma madaḡani'a onaine, ze'e vetuḡa ranadu zaḡozaḡi'uma.

16 Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'ohe, mazaḡa dabu'aḡa vuzuine, dabua si'iga iziga'e ḡuanadu amahiḡa hutubadu borofe ziga'uma. 17 Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuḡa fuse† amahiḡa zamaḡano vaini vuḡa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuḡa iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiḡa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiḡa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuḡa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manōḡa radiu'ohe."

*Roḡae Tahi'aḡa ebu Ugi Roḡaeḡa**(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)*

18 Iesu'a e'e ḡoe'a zinirote'e zamaḡano, nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa 'ahogani'a Iesu vaḡe onairo. Ebu ani zamao ḡuḡuradu niro, raena'a, "Eḡe aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano ḡae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani ḡabodi'uma."

† 9:17 Gouti ogaḡa hina haḡairote'e fuseḡa

19 Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iḡunadu ane teite onamiro.

20 Onamirote'e zamaḡano roḡae 'ahoga, roḡae ugi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu ḡarunio onairo ebu ani dabua 'ariḡa oboniro. 21 Mazaḡa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaḡa tahiḡa obonine manori'uma.' 22 Ebu Iesu'a tehadu roḡae e'e ḡianiro, raena'a, "Aboe, zamaḡo rinedo'i! Ḡae'a eḡe mazao fiate'e u'ano ugiḡo'a manoreha." 'Ouge reirote'e madaḡano roḡae 'ai manoriro.

23 Iesu'a nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa neo feurirotene, rune badaḡa haḡae'ete'e azaḡa zu vaze ḡuḡuvaḡani'a harae'ete'e horoziro. 24 Ebu ani'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a buano'i! Roḡae tahi'aḡa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe." Rehano ze'e Iesu eḡofoharo. 25 Vaze ḡuḡuvaḡa enoneo tuḡuze buzirote'e ḡarugano, Iesu'a ne zamaḡa diuḡadu roḡae tahi'aḡa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iḡuniro! 26 Ebu e'e hariḡa'e e'e haba'a nidu'a zamaḡano ḡehararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazeḡa Faiziro

27 Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaḡano, ubuma kuru vazeḡa 'aheu'a ani hegotiro. Ze'a ḡihau huario, raena'a, "Davida mariga, eme vetuḡafo'i!" 28 Iesu'a ne diuḡirotene, ubuma kuru azaḡani'a ane vaḡe onairo. Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "Za eḡe'a faizi'uma rae fie'ehe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e, Zuhi'a Boro." 29 Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, "Zae'a eḡe mazao fie'ete'e idunaḡano ubumaze'a manori'uma." 30 Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu

Iesu'a riḡa hune ziro, raena'a, "Zae mazao fureranate'e ḡauḡa vaze 'ahoga ago no'i." ³¹ Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaḡano ani hari rae ḡehaniro.

³² Ebu ze neonono'o buau onamirotene, vaze nu'a vaze 'ahoga Iesu vaḡe tutune onairo. Vine sau'ani'a vaze e'e ragano radu ani'e ḡoeroga mene idararo. ³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazono'o hegone bunadu mumutafa vazeḡani'a ḡoeriro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a e'e horonadu zaguzagaro, ebu raena'a, "Ibite Isaraela haba'ano 'ahiguḡa mene fureraro." ³⁴ Rehano Farisea azaḡani'a raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa gigi'aḡano vine sau'a hegone buneha."

Gau Azaḡa'e Tahiga

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ragave'ena'a, zeḡe nu'onu'o neḡano ihozinu zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariḡa manoḡa haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu. ³⁶ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa horozirotene, vetuḡazi, mazaḡa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene hidiro. Ze'e vaze'a mene taufe'ete'e mamoeḡa heuḡa. ³⁷ Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Hirive'ete'e ḡauḡa'e ḡehaḡa, rehano gau azaḡa'e tahiga. ³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuhi'aḡa, Badi'a mazao gau azaḡa ane mebao tuḡuzoga veize umino'i."

10

Iesu'a Ane Tahi'aḡa 12 Tuḡuze Onamiro (Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e gigi'aḡa ziniro. ² Iesu tahi'a 12 nize'e

ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero zu ane negoġa Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoġa Ioane, ³ Filippo, Batolomeo, Tomasi, takesi vazegġa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo, ⁴ Roma gavamani utitozini'ete'e duġuruġa vazegġa* niġa Simona ebu Iesu revoharota'a'e, Isakariota vazegġa niġa Iuda.

⁵ Iesu'a ane tahi'a 12 tuġuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azaġa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neġa 'ahogani ago diuġo'i. ⁶ Rehano Isaraela haba'ano dauġirote'e mamoeġa 'u'a onamo'i. ⁷ Ebu neġaneġa diuġe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaġa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i. ⁸ Ugi azaġa faizo'i, rune azaġa ġabozo'i, lefera azaġa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e naeġa mene haġairo, e'ano'o naeġa ago mae'ena'a ġahugo'i. ⁹ Moni niharazeo ago odoho'i. ¹⁰ Ragavo zamaġano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuġu ago odoho'i, mazaġa gau vazegġa'e nagini urate'ete'e ġauġa'e hidi'uma. ¹¹ Haba'ahaba'a zu neġaneġa diuġine, de'ea mae ġihizi'uma vazegġa vaġo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e neġa mode iġuno'i. ¹² Ani ne diuġo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i. ¹³ Ebu e'ea radiu'ete'e azaġa'e manoġa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zeġe rana radi'uma. U mene manoġa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vaġi'uma. ¹⁴ Haba'a ga neġa 'ahoga azaġani'a zae mene mae ġihizo'idene ga ġoereze

* **10:4** Duġuruġa niġa'e Zealota

mene egozeno'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manahadu e'e haba'a ga neḡa mode iḡuno'i.† ¹⁵ E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azaḡa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a kota madaḡano zae mene mae ḡihizirote'e neḡa azaḡa'e ufeta aduga boro hidi'uma.

Iesu Tah'i'atahi'a'a Aduga Hidi'uma
(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)

¹⁶ Butu ḡuniḡa bo'aḡano mamoe tuḡuze'ete'e teige, e za agire azaḡa bo'aḡano tuḡuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i‡ zu Tubugo niniḡa teige sau'a ago haḡao'i. ¹⁷ Rehano vase ḡiazoi, mazaḡa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeḡe nu'onu'o neḡano masizi'uma. ¹⁸ Eḡe u'ano gavana azaḡa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a eḡe hari zeḡe zu Iuda mene azaḡa rae fureni'uma. ¹⁹ Rehano no'e madaḡano ze'a kotao obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago zamare borofoi. Mazaḡa e'e madaḡano za'a re'uma ḡoe'a'e ihozi'uma. ²⁰ Ḡoe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigani'a zae mazaono'o ḡoeri'uma.

²¹ Negoḡani'a negoḡa revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuḡuzi'uma. ²² Eḡe u'ano vase nidu'a'a zae he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo ḡonaga meite'e vazega'e ḡabone

† **10:14** A'e vase'a ze mene mae ḡihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. ‡ **10:16** Zarama'a maniḡa veize eda'erau avotite'ohe.

hidi'uma. ²³ Haba 'ahogano za sausauzo'idene, ferasadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema harame oname hauḡogano, eḡe, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tahia'e ane ihore vazegā mene vitini'uma ebu tuḡure vazegā'e ane zuhi'a mene vitini'uma.

²⁵ Tahia'e ane ihore vazegā teigi'uma reine idaḡa ebu tuḡure vazegā'e ane zuhi'a teigi'uma reine idaḡa. Vaze'a eḡe, zae Zuhi'a, Bezebulos rae huhine, zae, eḡe tahi'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

²⁶ E'ano'o vaze'a sausauzo'idene, ago ze rihozo'i, mazaḡa u'uruḡa ḡau'a nidu'a Badi'a'a furene hauḡi'uma. ²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vaze nidu'a zo'i. Ebu eḡe mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azaḡa nidu'a ḡihau rae fureno'i.*

²⁸ Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idaḡa ra'ete'e azaḡa'e ago rihozo'i. Rehano Badi'a da'o rihono'i, mazaḡa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idaḡa. ²⁹ Tiburi niniḡa 'aheu'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ḡau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao mene uiti'uma. ³⁰ Badi'a'a zae vadini iguḡa nidu'a nugu zuni edegā. ³¹ E'ano'o ago rihano'i, mazaḡa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniḡa vitine ḡihi'aḡa.

³² Iniu'a vaze ubumao eḡe moneo edaune, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo

§ **10:25** Niḡa 'ahoga'e Satani * **10:27** Girikio, E'a uzabo zamaḡano zi'eta'a'e agaḡa zamaḡano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i

eda'uma. ³³ Rehano iniu'a vaze ubumao e o'ohine, eġe'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

Mene Uniho Manoġa, Rehano Benisi
(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ E'e uniho manoġa rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoġa mene mae ariro, rehano benisi mae ariro. ³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga, roġae'e ani hadoga roġaeġa teite agiretitoga veize ra'ohe.

³⁶ Agire azaġa'e zae ne tiba azaġa re'uma.

³⁷ Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene eġe tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboġa ufeta zamarine, ani'e mene eġe tahi'a re'uma. ³⁸ Iniu'a ane satauro odohadu eġe ġaruna mene hegotine, ani'e mene eġe tahi'a rae re'uma. ³⁹ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone eġe 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.

Naeġa Hidi'ete'e Vazeġa
(Mareko 9:41)

⁴⁰ Iniu'a zae mae ġihizine ani'e eġe mae ġihihe'ohe, zu iniu'a eġe mae ġihihine ani'e eġe tuġuhirote'e vazeġa mae ġihine'ohe.

⁴¹ Iniu'a peroveta vazeġa'e Badi'a ġoere ra'ete'e vazeġa rae mae ġihinine, ani'e peroveta vazeġa

hidi'ete'e naeġa hidi'uma. Iniu'a duduġa vase'e vase duduġa rae mae ġihinine, ani'a vase duduġa naeġa hidi'uma. ⁴² Ebu iniu'a eġe tahi'atahi'a, huga o'o'a azaġa ra'eta'a'e bo'aġano 'ahoga vu nahuga bioġa haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naeġa ha'uma.

11

¹ Iesu'a ane tahi'a ¹² ihoze hauġirotene, de'eano'o iġunadu ne uhiġauhiġano ihozifine zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso (Luka 7:18-35)

² Ioane Babatiso'a ġu'a neġano radirote'e zamaġano, Keriso'a nagini haġairote'e hariġa igiro. Ebu ani Iesu ġadinoga veize tahi'aġa tuġuziro. ³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene ġadiniro, raena'a "Ioane Babatiso'a 'ahige ġadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazega'e ġahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?"

⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i:
⁵ Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e ragave'ohe, lefera azaġa'e manore'ohe, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manoġa haramozini'ohe. ⁶ Eġe mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazega'e manohugaġeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iġunirotene, Iesu'a Ioane mo-neo vase ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vase nagiġa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene. ⁸ 'Ougadu za vase nagiġa

horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazēgahe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azaḡa'e kini neo radiu'ohe. ⁹ 'Ougadu vaze nagiḡa horonoga veize onamiro? Peroveta vazēgahe? O'e. E zi'ohe, peroveta azaḡa nidu'a vitize'ete'e vazēga'e Ioane. ¹⁰ Ioane moneo Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Ġiano'i. Badi'a'a ḡae zamao vaze 'ahoga ibite tuḡuni'uma.

Ani'e ḡae zamao ḡae ibi ruhibi'uma.'

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazēga bo'aḡano vaze nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaḡano ḡonaga vazēga zuni Ioane vitinoga ra'ohe. ¹² Ioane BabatISO'a haramirote'e madaḡaono'o onao izidi, Badi'a'a ibitozini'e'eta'a'e riḡa harame onae'ohe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratihi radu vaze'a gigau edau'ena'a, inare'ohe. ¹³ Ioane BabatISO'a izema onairote'e madaḡano, peroveta azaḡa zu Mose goro ḡoe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro. ¹⁴ Ebu zae eḡe'a ra'ete'e ḡoe'a mae ḡihinine, ego'i. Ioane'e, vaze anogani'a ari'uma rae reirota'a'e, Elia heuḡa. ¹⁵ Teḡaḡeta vazēga'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi ega'e naginio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuḡa. Ze rovonadu none tahi'aḡani'a mone tahi'aḡa mazao harae huhu'uhi'ohe, raena'a,

17 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha,
rehano za mene zavoneha.
Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehana
za mene nianeha.'

18 Ioane BabatISO'a onaadu ogomu mene audio
zu vaini vuġa mene gagido. 'Ougadu za raena'a,
'Ioane'e vine sau'aġeta.' 19 U eġe, Vaze Ubuga'e
onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe.
Rehana za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini
vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai
sau'a azaġa teite tiburu'ohe.' Rehana Badi'a
hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e
duduġa rae re'uma.

Sau'anono'o Mene Ġihure'ete'e Haba'a
(Luka 10:13-15)

20 Ebu Iesu'e ane'a haġai gigi'aġa ġehaġa
haġairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazaġa ze'e
sau'anono'o mene ġihuriro. 21 Ani'a zina'a,
"Korasini azaġa zu Betesaida azaġa, za fase
vetuġaġa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao
haġai gigi'aġa haġainuta'a'e Turo zu Sidona*
azaġa mazao haġaro reifone, ze'e sau'aono'o
garihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau
ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zeġe'a
zamare ġihurifo. 22 E zi'ohe, Badi'a kota
madaġano, za'e Turo zu Sodoma azaġa aduga vi-
tine hidi'uma. 23 Kaperanauma azaġa, za Badi'a
haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene!
Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao
haġairote'e haġai gigi'aġa Sodoma azaġa mazao

* 11:21 Turo zu Sidona'e mene Iuda haba'a

haḡaifo reifone, ze'e sau'a'ono'o ḡihuradu izidi ize radiu'efo. ²⁴ Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma.

Eḡe Vaḡe Aradu Ahio Ohono'i
(Luka 10:21-22)

²⁵ E'e madaḡano Iesu'a kuraro, raena'a, “Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa. E nigu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a huhuzaḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao huga 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teiḡe, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro. ²⁶ Mama, a hube, 'ouge haḡairota'e ḡae'a urate'ete'e ḡauḡa.”

²⁷ Ebu ani'a vaze ziro, raena'a, “Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vaze 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa. ²⁸ Taoḡa zu aduga odohe'et'e azaḡa, eḡe vaḡe aro'i, 'ouGINE eḡe'a ahirize ohoni'uma. ²⁹⁻³⁰ Eḡe ihoroga'e mene riḡa zu e'e hegotoga'e mene aduga. E'ano'o eḡe ihore mae ḡihinadu eḡe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazaḡa e'e namiḡa zu roḡeḡa.

12

Bana Madaḡa Zuhi'aḡa
(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)

¹ E'e madaḡano, Iesu'e Bana Madaḡano vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi maḡa riri'e madu

aro. ² Farisea azaḡani'a e'e horonirotene a'e gaue'ohe radu Iesu niro, raena'a, "Ġiano'i, ḡa tahi'atahi'a'e Bana Madaḡa gorōḡa varade'ena'a, vuidi hiriveha." ³ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa zamaḡano Davida'a nagini haḡairota'a'e me'odiro ga? Davida'a ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze hauḡadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuḡadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa ane ḡatinirote'e azaḡa teite aro. Zeḡe'a Mose goro ḡoe'a varadiro. ⁵ Zu za'e Mose goro ḡoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madaḡano dibu'o azaḡani'a kuru neḡao gaue'eta'a'e mene ve'oḡa.' ⁶ E zi'ohe, kuru neḡa vitine hune'ete'e vazeḡa ḡihi'aḡa'e 'ahi e'e. ⁷ Buka Zaḡoḡao Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohe, rehano za'e vase vetuḡazoga urate'ohe.' Za ḡoe'a e'e huga ederifone, duduḡa azaḡa mazao ve'oḡa rae mene zifo. ⁸ Eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa Zuhi'aḡa."

*'Evo'a Rudanoga Vazeḡa Fainiro
(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)*

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zeḡe nu'onu'o neḡa diuḡiro. ¹⁰ E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azaḡa'e, Iesu'a vase e'e fainine zeḡe kotao ohonihi radu, ani ḡadiniro, raena'a, "Bana Madaḡano uḡi azaḡa faizine idaḡahe?" ¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'aḡano iniu'a mamoe tibuhugaḡeta radu Bana Madaḡano mamoeḡani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vaḡini'uma. ¹² Vaze'e mamoe ufeta

vitizoga zu ġihiaġa. E'ano'o Bana Madaġano manoga haġae'ete'e idaġa." ¹³ Ebu ani'a vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i." Ani'a 'evo'a einirotene naeġa 'evo'a teige 'evo'aġani'a manoriro. ¹⁴ Rehano Farisea azaġani'a buanadu Iesu manoga ibiġa ġoane vaġiro.

Iesu'e Badi'a Tuġure Vazeġa

¹⁵ Iesu'e Farisea azaġani'a manoga rae ġo'aninuta'a'e ederirotene, e'e haba'a mode vaġiniro. Vaze ġuġuvaġani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azaġa nidu'a faiziro. ¹⁶ Rehano ani riġa ġoeziro, raena'a, "E'e iniu rae vaze ago ihozo'i." ¹⁷ A'e peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "'Ahi'e e'a ohotirota'a'e, eġe tuġure vazeġa.
Ani'e eġe zamarone, eġe matu'oni'ete'e vazeġa.

Eġe'a Vinehe ane rana ohoni'uma,
ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo haramo fureni'uma.

¹⁹ Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,
ebu ani'a ne hunio mene hounae ġoeri'uma.

²⁰ Roratihi ra'ete'e veġa mene mae vaġine'ete'e
ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi
vini'ete'e teige,

ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e
azaġa mene mae vaġizi'uma, onamo ġau
ve'oġa nidu'a mae vaġinadu ibitozini'uma.

²¹ Ebu Badi'a aġu'a azaġa'e ani niġano ġabone
hidi'uma rae re'uma."

Iesu ebu Bezezebulo
(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23,
12:10)

²² Ebu vase'a vine sau'ani'a agatoharote'e vase 'ahoga Iesu vaḡe tutune ariro. Ani'e ubumaḡa kuruḡa zu mumutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e ḡoeriro zu ehamaro. ²³ Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a zaguzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogi!"

²⁴ Rehano Farisea azaḡani'a ḡoereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa Bezezebulo* inaraḡa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe."

²⁵ Iesu'a ze nouge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaḡano zeḡe'a rovotadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neḡa ga ne tiba zamaḡano zeḡe'a rovotadu utitifone, neḡa ga ne a'e mene edau gigara'uma.

²⁶ E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zeḡe'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zeḡe habao'e nougenouge edau gigara'uma? ²⁷ Eḡe'a Bezezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oḡa rae re'uma. ²⁸ Rehano eḡe'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe.

²⁹ Vaze'a ibite gezo inara vazeḡa ogoru teadu ani ne diuḡi'uma, ebu ani tohe ḡonota'uma.†

³⁰ Iniu'e eḡe mene teite reine, ani'e eḡe agirehi'ete'e vazeḡa. Ebu iniu'e Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu eḡe mene danahine,

* **12:24** Ni 'ahoga'e Satani † **12:29** Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

ani'e Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vaseḡa. ³¹ E zi'ohe, vase sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e ḡoe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, e'e sau'aḡa'e mene aḡutu modi'uma. ³² Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga agire ḡerehine sau'aḡa rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine Zaḡoḡa agire ḡorenine, raha adao zu zazore moneo sau'aḡa'e mene rae modi'uma.

³³ Ire manōḡa'e maḡa manōḡa ini'uma zu ire sau'a'e maḡa sau'a ini'uma. Nagi ireḡa'e maḡa horonadu edere'ohe. ³⁴ Za'e Zarama mariga heuḡa! Za'e sau'a azaḡa u'ano, ḡoere manōḡa 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe. ³⁵ Vaze manōḡa'e zamaḡano manōḡa nu'onadu manōḡa furene'ohe, ebu sau'a vaseḡa'e zamaḡano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe. ³⁶ E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano vase nidu'a aneane'a huga o'o'a ḡoe'aḡoe'a reirote'e bare rae fureni'uma. ³⁷ Mazaḡa za'e reirote'e ḡoe'a idunaḡano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oḡa rae zi'uma."

Iona Haḡai Nu Badeḡa

(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)

³⁸ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, "Thore vaseḡa, eme ḡa'a haḡai nu badeḡa haḡae'ete'e ḡianoga urate'ohe." ³⁹ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano eḡe'a mene haḡai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vaseḡa Iona haḡai nu

badeġa da'o. ⁴⁰ Iona'e mada uġidu zu ohere uġidu ġozone boro isio radiro. E'e teige, eġe, Vaze Ubugani'a mada uġidu zu ohere uġidu raha zamaġano radi'uma. ⁴¹ Ibite madaġano Nineva azaġa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ġihure ġouriro. Izidi Iona vitinoga vazega'e eġe, rehano za'e eġe ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Nineva azaġani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oġa' rae zi'uma. ⁴² Ibite madaġano Siba haba'a kini roġaeġani'a haba faġanono'o kini Solomona ġoere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazega'e eġe, rehano za eġe ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Siba kini roġaeġani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oġa' rae zi'uma.

⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vase 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaġe'ohe. Rehano mene horone'ohe. ⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eġe'a vaġinate'e vazega vaġe bare onami'uma.' Ani baradu vase e'e horone'etene, vazega'e, neġa huga o'o'a, deheġa hune zu idaidane touga heuġa. ⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vase e'e mazao diuġe radiu'ohe. 'Ougadu vase e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuġa. De'eguġa'e izidi ega sau'a mazao furera'uma."

Iesu Vi'a zu Negoġa
(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)

⁴⁶ Iesu'a 'ize vaze ġuġuvaġa ġorezirote'e za-
maġano vi'a zu negoġa duġuru'a feuradu ani
teite ġoeroga veize enona edaro. ⁴⁷ Vaze
'ahogani'a Iesu nina'a, "Ġa vi'u zu negoġo
duġuru'e ġa teite ġoerihhi radu enona edau'ohe."‡
⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, "Iniu'e eġe nanu? Iniu'e
eġe nego duġuru?" ⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a
surizadu raena'a, "Eġe nanu zu eġe negohe
duġuru'e 'ahi e'e. ⁵⁰ Iniu'a Badi'a eġe Mama
adureo urate'eta'a'e haġaine, eġe nego, eze, ebu
nanu rae ra'ohe."

13

Ezone Feune Ġorau'ete'e Vazeġa Hari Idaidaġa (Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

¹ E'e madaġano Iesu'a neono'o iġunadu du'ura
genaġano ehoriro. ² Vaze ġuġuvaġani'a ani
babaġano nu'oraratene, ani 'ai ġasio tiradu za-
maġano ehoriro. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e du'ura
genaġano edaro. ³ Ebu ani'a hari idaidaġa
hina ġau ġehaġa ihoziro, raena'a, "Ego'i! Hihi
vazeġa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora on-
amiro. ⁴ Feune ġuzuhrotene, nu'e ibio ruru-
raro, ebu nini'a onaadu au hauġiro. ⁵ Nu'e
hadi haba'ano rururaro. Rahaġa'e severaġa.
Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e
mene baruġa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane
gigi'aġani'a ġuhuġa manadu roraro, mazaġa
taiga o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro.
Ve renogani'a ġuhure bororanadu ezone ġuhuġa
simariniro. ⁸ U ezone nu'e raha manogano

‡ 12:47 Fare mirihrote'e nu'e v. 47 o'o'a.

rururanadu faine ġuhure bororaro. Ebu nu'e huga ġae 100, nu'e huga ġae 60 ebu nu'e huga ġae 30 hudaro. ⁹ Teġaġeta vazegħa'e faifaine egadu huga edero'i!"

Hari Idaidaġa Huga Ihoziro
(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ġa nouga'ahi hari idaidaġa hina ġoereze'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vase 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha. ¹² Faifaine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a edeġa boro zenadu zeġe edeġa'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a zeġe edeġa zuni mae vaġini'uma. ¹³ E'ano'o e'a hari idaidaġa hina ihoze'ohe, mazaġa,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe.
Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene
hune edere'ohe.'

¹⁴ A'e peroveta vazegħa Isai'a'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano,
mene hune ederi'uma.
Ze'e Badi'a'a nagini haġae'eta'a'e horoni'uma
rehano, mene hune horoni'uma.

¹⁵ Zamaze'e riġa u'ano, teġaze u'adu mene igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene ehamu'ohe.

Ze mene 'ouGINE, ubumaze'e Badi'a'a haġae'ete'e
 horoni'uma, teġaze'e Badi'a ra'ete'e
 igi'uma zu zamazeo Badi'a ederi'uma,
 ebu hena ze Badi'a vaġe aradu ani'a
 ġabozi'uma.'

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaġa
 nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe.
¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaġa zu
 duduga azaġa ġehaġani'a, zae'a horone'eta'a'e
 ġianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a
 igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezone feune ġorau'ete'e hariġa idaidaġa
 huga 'ahi ego'i. ¹⁹ Ezone ibio rururarota'a'e
 'ahiguġa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa vaze'a
 egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a
 aradu ani zamao ġorarota'a'e mae vaġine'ohe.
²⁰ Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguġa:
 Vaze'a Badi'a ġoere igi'etene matu'uzeta zogone
 mae ġihine'ohe. ²¹ Rehano ze Badi'a mazao
 fie'ete'e ire taiga o'o'a heuġa. Ze mene faġa edau
 gigaru'ohe. Ebu Badi'a ġoere mae ġihine'ete'e
 u'ano, aduga ġehaġa hidi'etene, zogone uite'ohe.
²² Ezone ve renoga zamaġano rururarota'a'e
 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'ohe. Rehano
 raha ġauġa zamare adudu'ohe zu obone'ete'e
 toheġa ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a ġoere uadu
 ze mene ini'ohe. ²³ Ezone raha manoga ruru-
 rarota'a'e 'ahiguġa: Badi'a ġoere igi'ohe zu e'e
 huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, ġorarota'a'e
 vitine'ohe, ġae 100, ġae 60 ga ġae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidağa

²⁴ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vaze 'ahogani'a ani mebao ezone manoga ġorarote'e heuğa. ²⁵ Rehano vaze nidu'a baze'ete'e zamağano, ane agire vazegani'a aradu vuidi bo'ağano ve ġoraro ebu vağiniro. ²⁶ Vuidi'a ġuhuradu mağa hağairotene ve zuni ġuhuriro. ²⁷ E'ano'o meba vazega tuğure azağani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ġa'a ġae mebao vuidi ezone manoga ġoraro. Rehano ve e'e noumano'o?' ²⁸ Ani'a naenaeniro, raena'a, 'Agire vazega 'ahogani'a 'ougiro.' Tuğure azağani'a ġadinina'a, 'Ġa'e eme onamadu ve e'e ġoroga uratehehe?' ²⁹ Ani'a naenaezina'a, 'Mene, za'a ve ġurine vuidi zuni ġuri'uma gaogi. ³⁰ Modo'i ebu zege tibano ġuhuri'uma oname hirive'ete'e madağa. Hirive'ete'e madağano ege'a hirive'ete'e azağa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite ġoro'i, ebu tibano utadu hofu'i. Hena vuidi'e tibano nu'onadu ege suabao zouno'i.'"

Kuava Mağa zu Isiti Hari Idaidağa* (Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)

³¹ Ani'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* mağa tiba vaze 'ahogani'a madu nebağano ġorarote'e heuğa. ³² Ani'e mağa nidu'a bo'ağano kome'a fase, rehano ġuhurine meba ġauğa nidu'a bo'ağano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafiu are ezagano kamadu neze ogora'uma."

* **13:30** Girikio, fufu mağa

³³ Ani'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuğa. Roğae 'ahogani'a isiti tahiğa madu uvahuğa ġehağa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe."

Hari Idaidağa Hina Ğoeriro
(Mareko 4:33-34)

³⁴ Iesu'a hari idaidağa hina ġoere 'ahi nidu'a vaze ġuġuvağa ziro. Ani'e hari idaidağa hina da'o vaze mazao ġoeriro. ³⁵ A'e, peroveta vazegani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"E'e hari idaidağa hina zi'uma.

Raha 'adi hağairote'e madağanono'o 'u'uru tirota'a'e eġe'a furera'uma."

Ve Hari Idaidağa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vaze ġuġuvağa muhizadu ne zamağa diuġiro. Ane tahi'atahi'a'a hegote diuġadu niro, raena'a, "Mebao ġorarote'e ve hari idaidağa huga ihof'o'i." ³⁷ Ani'a naenaezina'a, "Ezone manoga ġorarote'e vazega'e eġe, Vaze Ubuga. ³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manoga'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa, u ve'e Satani hegote'ete'e azağa. ³⁹ Agire vazegani'a ve ġorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madağa'e mada ġonağa, ebu hirive'ete'e azağa'e tuġure viga.

⁴⁰ Mada ġonağa'e ve ġoradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma. ⁴¹ Eġe, Vaze Ubuġani'a, eġe tuġure viga tuġuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a

ibitozini'ete'e azaġa'ono'o, vase ibi sau'ao tutuze'ete'e azaġa nidu'a zu haġai sau'a azaġa nidu'a rovoze nu'ozi'uma. ⁴² Zeġe nidu'a'e ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma. ⁴³ Ebu duduga azaġa'e Moze'a ibitozini'ete'e zamaġano mada teige hia'uma. Teġaġeta vaseġa'e egadu faine edero'i!

Ġau Manomano U'uruga Hari Idaidaġa

⁴⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao ġau manomano u'uruga heuġa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare u'uranadu matu'uġeta ne onamiro. Ebu ane ġau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vaġe'ete'e vaseġa heuġa. Hadi e'e moni boro zu iraga manoġa u'ano, hoitihiradu ragave vaġiro. ⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ġau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidaġa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuġa. Davarao einadu ġozone nunu nidu'a oġaro. ⁴⁸ Re'eva'e iriva'irotene, vase'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu ġozone manoġa'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro. ⁴⁹ Mada ġonaga'e 'ahiguġa re'uma. Tuġure vigania onaadu duduga azaġa maza'ono'o sau'a azaġa mae rovozi'uma. ⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'aġano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

⁵¹ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Ze'a eġe ġoere nidu'a huga'e ederahe?" Ze'a naenaenina'a,

“O'e.” ⁵² Ani'a ziro, raena'a, “Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neḡa ḡiane'ete'e azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa heuḡa reifo. Ze'e godogo zamaḡano ḡau manomano amahiḡa zu ḡau manomano iziga ederadu vase ihoze'ohe.†”

*Nazareta Azaḡani'a Iesu Hezahoharo
(Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)*

⁵³ Iesu'a hari idaidaḡa e'e hauḡirotene e'eano'o vaḡiniro. ⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neḡa onamadu zeḡe nu'onu'o neḡano ihoze ḡadahiro. Ze ani ḡoere egadu zaguzagaro, raena'a, “Vaze adi'e nouma'ono'o zamarone manoḡa zu haḡaiḡa gigi'a inaraḡa 'ahi meiro? ⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vaseḡa ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoḡanegoḡa'e Iakobo, Iosefa, Simona zu Iuda. ⁵⁶ Ani ezeḡa nidu'a'e aha'o eme teite. Ani'a ḡau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?” ⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo.

'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, “Haba nunu nidu'a zamaḡano vase'a peroveta azaḡa gubaze'ohe, rehano peroveta azaḡa zeḡe habao zu nezeno da'o vase'a mene gubaze'ohe.” ⁵⁸ Ebu ani'a e'e neḡano haḡai gigi'a ḡehaḡa mene haḡairo, mazaḡa ze'e ani mazao mene fiuro.

14

*Ioane Babatiso Rune
(Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)*

† **13:52** A'e, ḡau amahiḡa'e ihore amahiḡao idaniro zu ḡau iziga'e ihore izigao idaniro.

¹ E'e madaḡano Galilea haba'a kiniḡa Heroda'a Iesu hariḡa igiro. ² Ebu ane gau azaḡa ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso gaogi. Ane'a runeono'o bare ḡabodeha! E'ano'o ane'a haḡai gigi'a inaraḡa hina gau'e'ohe."

³⁻⁴ Ibite Heroda'a negoḡa, niḡa Filipino, inuga meiro. Inuga niḡa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda mazaḡo barebare niro, raena'a, "Ḡae'a negoḡo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu ḡu'a neḡano ohoniro. ⁵ Heroda'a Ioane matihi reiro, rehano ani'e vaze ḡuḡuvaḡa rihoziro, mazaḡa ze'e Ioane'e peroveta vazeḡa rae mae ḡihiniro. ⁶ Heroda'a furerarote'e madaḡa meirotene, Herodia aboḡani'a vazevaze zamaḡo zavonadu Heroda zama ufeta matu'oharo. ⁷ E'ano'o Heroda'a ani mazao ḡoitoriro, raena'a, "Ḡa nagini urate'eta'a'e eḡe'a ḡani'uma." ⁸ Ebu ani vi'a ḡoere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiso vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i." ⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamaḡa adudaro. Rehano ani'a e'ea vaze zamaḡo ḡoitorirote'e 'ahine, roḡae tahi'aḡani'a urate'ete'e ḡauḡa hano'i rae reiro. ¹⁰ E'ano'o ani'a uti vazeḡa tuḡunadu ḡu'a neḡano Ioane Babatiso 'unu vari'e ri'iro. ¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odohe ariro, ebu roḡae tahi'aḡa hanadu ane'a vi'a haro. ¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vaḡe onamadu me'odoharo.

*Vaze 5,000 Ḡubuziro
(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)*

¹³ Iesu'a Ioane hariġa igirotene, ani e'e haba'a modadu ġasi hina vaze o'o'a haba'a sifu ruhau onamiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote onamiro. ¹⁴ Iesu'a ġasi'ono'o buanadu vaze ġuġuvaġa horoziro. Ebu vetuġazeadu ugi azaġa faiziro.

¹⁵ Ġoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vaze ġuġuvaġa 'adi tuġuzo'i, ebu ze uhiġauhiġa neġa onamadu ogomuze hoiti'uma." ¹⁶ Rehano ani'a naenaez-ina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i." ¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme mazao'e beredi fu'o zu ġozone 'aheu da'o." ¹⁸ Ani'a zina'a, "Eġe vaġe mae aro'i." ¹⁹ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa ve rana ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ite ġiane'ena'a, Badi'a mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'aġa ziniro ebu zeġe'a vaze ġahuge ziniro. ²⁰ 'Ougadu zeġe nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu ġaha'aġaha'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro. ²¹ E'ea ogarote'e azaġa bo'aġano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u roġaeroġae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

Vu Rana Edau Onamiro

(Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)

²² E'e enogano Iesu'a tahi'aġa zogone ibite tuġuzena'a, ziro, raena'a, "Ġasio tiradu du'ura moneafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vaze ġuġuvaġa tuġuziro. ²³ Tuġuze hauġadu ane da'o maġa itadu kuraro. Mada'a ġoravararotene e'ea ane da'o radiunu. ²⁴ E'e madaġano ġasi'e

hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro ragatadu ġasi ġihuġihuniro. ²⁵ Iraranae reiirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vaġe ariro. ²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horoniirotene, rihau rudau'ena'a, huau ġaniġanaro, raena'a, "A'e vine!" ²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'i! 'Adi eġe. Zamaze rinedo'i." ²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ġa ro'idene, e zuni vu rana ġae vaġe amoga veize huhu'i." ²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a ġasiono'o buanadu vu rana Iesu vaġe edau onamiro. ³⁰ Rehano ani'a zavara boro horoniirotene, rihanadu vu zamaġa zubure ovoiro, ebu ġaniġaniniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġaboho'i!" ³¹ Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ġihiniro, ebu nina'a, "Ġa, mene ġigaru fie'ete'e vazeġa, nougadu 'ada'adeha?" ³² Anianine ġasio tiirotene, zavara 'ai dauġiro. ³³ Ebu ġasi rana azaġa'e Iesu niguniro, raena'a, "Hube hune ġa'e Badi'a ubuga."

Ugi Azaġa Faiziro
(Mareko 6:53-56)

³⁴ Zeġe'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro. ³⁵ Haba e'e azaġani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhiġauhiġa azaġa nidu'a veize ġoere tuġuriro. Ebu zeġe'a ugi azaġa nidu'a Iesu vaġe tutuze ariro. ³⁶ Ebu ugi azaġani'a ani dabuaġa 'ariġa tahiġano da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'iniirote'e azaġa nidu'a'e ugize'a manoriro.

15

Zama Dehenoi (Mareko 7:1-23)

¹ Ebu Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'a Ierusalem'ono'o Iesu vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, ² “Ḡa tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene vuzu'e'ohe. Nougadu ze'a eme vouḡa goro ḡoe'a vari'e'ohe?”

³ Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Za'e nougadu Badi'a goro ḡoe'a'e vari'adu vouḡaze goro ḡoe'a tihitihine'ohe? ⁴ Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i', ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.' ⁵ Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idaḡa, mazaḡa danazi'uma ra'ete'e ḡauḡa 'ahi'e eḡe'a Badi'a ha'uma,' rae reine, zae'a ani idaḡa rae ra'ohe. ⁶ Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduḡa rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vouḡaze goro ḡoe'a u'ano, Badi'a goro ḡoe'a rae mode'ohe. ⁷ Za, zama guhi azaḡa! Peroveta vazeḡa Isaia'a zae moneo reirota'a'e duduḡa ra'ohe, raena'a,

⁸ 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe,
rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o faḡa hune.

⁹ Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a,

15:4 15:4 Exod 20:12; Deut 5:16 **15:4** 15:4 EXO 21.17; LEV 20.9 * **15:6** Girikio, moga

ebu ze'e vaze'a tirote'e goro gōe'a
ihoze'ohe.'"

¹⁰ Iesu'a vaze gūgūvaḡa huze ane vaḡiro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i. ¹¹ Hebeo diuḡe'ete'e ḡauḡa'e vaze mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e ḡauḡani'a vaze toratorane'ohe."

¹² Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vaḡe onaadu niro, raena'a, "Ḡa'e Farisea azaḡani'a ḡae ḡoere egadu maḡunata'a'e edeḡahe?" ¹³ Iesu'a naenaezina'a, "Adureo eḡe Mama'a mene ḡorarote'e ḡauḡa nidu'a taiga'ono'o ḡuri modi'uma. ¹⁴ Ze mode tauḡo'i! Ze'e vaze ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azaḡa heuḡa. Kuruga vazeḡani'a kuruḡa vazeḡa ibitohaune, anianine ho'ona bohire ovo'i'uma."

¹⁵ Petero'a nina'a, "Au'ete'e ḡauḡa'e vaze mene toratorane'ete'e hari idaidaḡa huga ihofoi'." ¹⁶ Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeḡahe? ¹⁷ Za'e edeḡa, ogomu'e vaze hebe'ono'o diuḡe isi zamaḡa ovoadu vesu ahiri'ono'o buau'ohe. ¹⁸ Rehano hebe'ono'o buaue'ta'a'e zamaono'o buanadu vaze toratoraze'ohe. ¹⁹ Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a daro'ete'e, ubuma ḡezo, ḡonore, kotao ḡurire ḡoere'ete'e zu vaze rae sausaue'ete'e ra'ohe. ²⁰ De'eguḡani'a vaze toratorane'ohe. Rehano 'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vaze mene torane'ohe."

*Kanana Roḡaeḡani'a Iesu Mazao Firo
(Mareko 7:24-30)*

²¹ Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro. ²² E'e haba'ano Kanana† roḡaeḡa 'ahogani'a ani vaḡe aradu ḡihau huniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariga, eḡe vetuḡaho'i! Vine sau'ani'a eḡe abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe." ²³ Rehano Iesu'a ḡoere 'ahoga mene naenaeniro. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu uminiro, raena'a, "Ani tuḡune vaḡino'i, mazaḡa eme hegote'ena'a, barebare huau ḡunuḡunufe'ohe." ²⁴ 'Ougadu Iesu'a roḡae e'e niro, raena'a, "E ḡa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azaḡa, dauḡirote'e mamoeḡa veize da'o tuḡuhiro." ²⁵ Rehano roḡaeḡani'a aradu ani zamao ḡuḡuriro ebu raena'a, "Zuhi'a Boro, danaho'i!" ²⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Tahi'a ogomu madu ḡuni hanoga'e mene idaḡa."‡ ²⁷ Roḡaeḡa'e nina'a, "A hube, Zuhi'a Boro, rehano ḡuni zuni ane zuhi'a ogomu mumuḡa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe." ²⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Roḡae, ḡa'e eḡe mazao fie'eta'a'e boro! Ḡa'a urate'eta'a'e hidi'uma." E'e madaḡano ani aboḡa 'ai manoriro.

Vaze Ḡehaḡa Faiziro

²⁹ Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'uraḡa uni onamiro. Ebu maḡa itadu e'ea ehoriro. ³⁰ 'Ougadu vaze ḡuḡuvaḡani'a mene edau'ete'e azaḡa, ubuma kuru azaḡa, oda sau'a azaḡa, mumutafa azaḡa zu uḡi azaḡa nunu ḡehaḡa tutuze ane vaḡe ariro. Ebu ze'e ane oda

† 15:22 A'e mene Iuda haba'a ‡ 15:26 Iuda azaḡa'e Iuda mene azaḡa mazao ḡuni rae huziro.

babaġano bazuze teadu ani'a faiziro. ³¹ Vaze ġuġuvaġani'a mumutafa azaġa'e ġoere'ete'e, oda sau'a azaġa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaġa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azaġa'e ehamane'ete'e horoziotene, zaguzagaro. Ebu ze'e Isaraela azaġa Badi'aġa matu'oharo.

*Vaze 4000 Ġubuziro
(Mareko 8:1-10)*

³² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, "'E'e 'ahi duġuru vetuġazi'ohe, mazaġa ze 'ahao mada uġidu eġe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuġuzoga mene urate'ohe, mazaġa ibio higau bauri'uma." ³³ Tahi'aġani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ġehaġa horonadu vaze ġuġuvaġa 'ahi ġubuzi'uma?" ³⁴ Iesu'a ġadizena'a, "Za mazao beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ġozone kome'a tahiġa." ³⁵ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa rahao ehoroga radu ziro. ³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ġozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vaheġadu vaze ġuġuvaġa zenoga veize tahi'aġa ziniro. Ebu tahi'aġani'a ġahugiro. ³⁷ Zeġe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ġaha'aġaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro. ³⁸ Ogarote'e azaġa bo'aġano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roġae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro. ³⁹ Ani vaze ġuġuvaġa tuġuzirote'e ġarugano, ġasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

16

Haġai Nu Badeġa Uratiro

(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)

¹ Farisea zu Sadukea azaġani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vaġe onairo ebu uminiro, raena'a, "Badi'a mazaonono'o haġai nu badeġa ihof'o'i." ² Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za'e, 'Gorava mada'a kanaru zuburine, ohogore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe." ³ Ebu 'Oherebau adure'a ġutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Za'e adure iraga horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madaġano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'ohe. ⁴ Sau'a azaġa zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaġa'e haġai nu badeġa da'o urate'ohe, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazega Iona haġai nu badeġa da'o." Ebu ani'a zeġe mazaono'o vaġinadu onamiro.

Farisea zu Sadukea Azaġa Isiti

(Mareko 8:14-21)

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga aġutaro. ⁶ Iesu'a ziro, raena'a, "Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azaġa isiti faine ġiano'i." ⁷ 'Ougadu ze zeġe'a bare ġo'aniro, raena'a, "Eme'a beredi mene odoheha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe." ⁸ Iesu'a ze nagini ġo'anirote'e ederirotenne, ziro, raena'a, "Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ġo'ane'ohe?" ⁹ Za ize mene edeġahe? Eġe'a beredi fu'o hina vase 5000 ġubuzadu ġaha'aġaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹⁰ Zuni

beredi fu'o 'aheu fare hina vase 4000 ġubuzadu ġaha'aġaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹¹ E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e nougadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azaġa isiti faine ġiano'i!" ¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi isitiġa moneo mene reiro, rehano Farisea zu Sadukea azaġani'a ġuriro ihoreġa ġianoga veize reiro.

*Petero'a Iesu'e Keriso Reiro
(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)*

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Vaze'a eġe, Vaze Ubuga, iniu rae ra'ohe?" ¹⁴ Ze'a naenaenina'a, "Nu'e Ioane bapatizo, nu'e Elia ra'ohe. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazegā 'ahoga ra'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ġadizena'a, "Za'a ra'etene e'e iniu?" ¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ġa'e Keriso, ġabone Badi'aġa Ubuga." ¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazaġa vase'a ġa mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo eġe Mama'a ġa iho'eha. ¹⁸ Ebu e ġa'ohe. Ġa'e Petero, huga'e vatava. Eġe'a vatava e'e rana ekalesia, eġe mazao fie'ete'e azaġa, ohozi'uma, ebu rune gigi'a'e mene ġuizi'uma. ¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetaġa vava'oga veize kiġa eġe'a ġani'uma. E'ano'o ġa'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ġa'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma." ²⁰ Ebu Iesu'a ġoere riġa ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vase ago zo'i!"

*Iesu Runeġa Moneo Ihoziro
(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)*

²¹ E'e madaġanono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a ġadahe ihoziro, raena'a, "Eġe'a Ierusalem onamehuni'uma, ebu vase boroboro, dibu'o vazegā ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa mazaono'o aduga ġehaġa hidi'uma. Ze'a uġuhi'uma, rehano e'a mada uġiduġa zamaġano bare ġabode iġuni'uma."

²² Ebu Petero'a Iesu ane genaġano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a ġae mazao 'ouge mene fureni'uma!"

²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satan, eġe mazaono'o vaġino'i! Ġa'a eġe'a uitoga veize ġoere'ohe, mazaġa ġa'e Badi'a' ibio mene zamare'ohe, rehano vase ibio zamare'ohe."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a eġe ġaruna hegotihi are ro'idene, ane ura haġaiġa nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, eġe hegoti'i!" ²⁵ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone eġe 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma. ²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneġa mae vaġinine, nagi manogā hidi'uma? Ġau 'ahoga hina zu ġabone tuġutuġu mouga mene idaġa.

²⁷ Eġe, Vaze Ubuga'e eġe Mama agaġa zamaġano tuġure viga teite onai'uma, ebu vase'a nagini haġairrote'e idunaġano aneane naeġa zini'uma.

²⁸ E hube hune zi'ohe, izidi zae bo'aġano vase nunu'a izema rudanogano, eġe, Vaze Ubugani'a aradu vase ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Iesu Iraḡani'a Nufiro (Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Mada fu'o tiba fare ḡaruḡano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoḡa Ioane zamazadu zeḡe da'o maḡa boro itiro. ² E'ea ani iraḡani'a ze ubu-mao nufiro. Iraḡani'a mada teige agararo ebu dabuaḡani'a agaḡa teige uraro. ³ E'e madaḡano ze ubumao Mose zu Elia'a fureranadu Iesu teite ḡoeriro. ⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao radiu'eta'a'e monoḡa! Ḡa'a uratine e taruha uḡidu ogora'uma, tiba'e ḡae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." ⁵ Ani ḡoere radiu'enogano ḡoze vazavazahogani'a ovadu ze ogoziro, ebu ḡoze zamaḡanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eḡe zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani ḡoere egohano'i." ⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, rihau rudanadu rahao higau ḡuḡuriro. ⁷ Rehano Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, "Iḡuno'i. Ago rihano'i." ⁸ Ze'a dude ehamarotene, vaze nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze maḡanono'o ovairote'e madaḡano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vaze mazao ago rae furenno'i, onamo eḡe, Vaze Ubugani'a runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma." ¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ḡadiniro, raena'a, "Nougadu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'ohe?" ¹¹ Iesu'a nae-naezina'a, "A'e hube. Elia'e ḡau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma." ¹² Ebu e zi'ohe, Elia 'ai amahi onairo. Rehano vaze'a mene

ederadu ani mazao zeḡe'a uratirote'e haḡaiḡa haḡairo. E'e teige, eḡe, Vaze Ubuga zuni zeḡe mazaono'o aduga hidi'uma." ¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatiso'e Elia idane'ena'a, ḡoerate'e ederiro.

*Tahi'a Kome'a Vine Sau'aḡeta Manoniro
(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)*

¹⁴ Ze'a maḡa'ono'o vaze ḡuḡuvaḡa vaḡe ovairotene vaze 'ahogani'a Iesu vaḡe aradu ane zamao tue ḡuḡuriro, ebu raena'a, ¹⁵ "Zuhia Boro, eḡe ubude vetuḡano'i! Ani'e ketokete'ohe ebu ahiri'e gigi'a boro ma'ohe. Ani'a mada ḡehaḡa ire roga rana ga vu rana higau'ohe. ¹⁶ E'a ani tutune ḡae tahi'atahi'a vaḡe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaraneha." ¹⁷ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'oḡa haḡae'ete'e azaḡa! E za teite no'e faḡa radi'uma? E no'e faḡa zae mazao zamahe gigau oboni'umahe?" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe eḡe vaḡe aro'i." ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madaḡano tahi'a e'e zogone manoriro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zeḡe da'o Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Eme'a nouḡadu vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?" ²⁰ Ani'a ziro, raena'a, "Mazaḡa zae fie'eta'a'e tahiḡa fase. E hube hune zi'ohe, za'a eḡe mazao fie'eta'a'e fufu maḡa kome'a tiba heuḡa radu za maḡa 'ahi mazao nina'a, "Ahaono'o vaḡinadu omo

onamo'i, rae reine, ani'a 'ouge haḡai'uma. Za'e eḡe mazao fiine, ḡau nidu'a haḡaoga'e idaḡa."*

Runeḡa zu Bare Iḡuni'uma Hariḡa Reiro
(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'orarotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe, Vaze Ubuga'e agirehe 'evoreo ri'ih'i'uma. ²³ Ze'a uḡuhi'uma, ebu mada uḡiduḡano e'a bare iḡuni'uma." 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neḡa Takesiḡa

²⁴ Ze'a Kaperanauma neḡa boro feurirote'e enogano, kuru neḡa takesi azaḡani'a Petero vaḡe aradu niro, raena'a, "Ḡa miriho vazeḡa'e kuru neḡa takesi† mene haḡae'ehehe?" ²⁵ Ani'a raena'a, "O'e, eḡe ihore vazeḡa'e takesi haḡae'ohe."

Petero'a ne diuḡirotene, Iesu'a ibite ḡadiniro, raena'a, "Petero‡, ḡa nouge rae zamare'ohe? Haba kiniḡa'e iniu mazao takesi ufe'ohe, ani haba azaḡa mazao ga avo'a azaḡa mazao?" ²⁶ Ani'a naenaenina'a, "Avo'a azaḡa mazao ufe'ohe." Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, ane haba azaḡa'e takesi mene haḡae'ohe. ²⁷ Rehano eme mene maḡunozifine takesi haḡai'uma. Ḡa'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu ḡozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae nahano'i, ebu siliva

* **17:20** Fare mirihirote'e nu'e v. 21 madu raena'a, "Kuraune zu zaḡozagine da'o vine sau'a 'ahiguḡa'e hegone bune'ohe. † **17:24** Girikio, takesi moniḡa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeḡa heuḡa. ‡ **17:25** Girikio, Simona

moniġa tiba[§] horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

18

Iniu'e Ġihi'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

¹ E'e madaġano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano iniu'e ġihi'a hune?"

² Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zeġe bo'aġano mae ohoniro, ³ ebu raena'a, "E hube hune zi'ohe, za'a ġihuradu tahi'a kome'a 'ahi mene teigine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

⁴ Iniu'a, tahi'a kome'a teige, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ani'e ġihi'a hune rae ra'ohe. ⁵ Ebu eġe mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. ⁶ Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguġa eġe mazao fie'eta'a'e bo'aġano, tahi'a 'ahoga'e haġai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro bagaġa 'unuġano autadu davara guniġano mae feunine'e ufeta manoga.

⁷ Raha 'adi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidiuma, mazaġa vase ibi ve'oġano tutuze'ete'e'e ġauġa u'ano, sau'a haġae'ohe. De'eguġa'e fureru'ohe rehano, vase haġai sau'ano tutuze'ete'e azaġa'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. ⁸ 'Evoreġo ga odaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibaġota ga odaġo tibaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e

§ 17:27 Girikio, siliva moniġa tiba'e Derakima ġazaġa heuġa.

ufeta manoġa. U 'evoreġo 'aheu ga odaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga. ⁹ Ubumaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, gude modo'i. Ubumaġo naeġaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U ubumaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Dauġirote'e Hari Idaidaġa
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Tahia kome'a 'ahiguġa tiba zuni gubano'i. Mazaġa, e zi'ohe, zeġe taufe'ete'e tuġure viga'e eġe Mama adureo teite iġaiġa radiu'ohe.*

¹² Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeġa 100, rehano tibani'a dauġine, ani nougi'uma? Ani'e mamoeġa 99 maġa haba'ano modadu dauġoga mamoeġa vaġe ragavi'uma.

¹³ E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vaġe meine, mamoe 99 mene dauġoġa ġauġa'e vitize matu'e ruda'uma. ¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahia kome'a 'ahiguġa tiba zu dauġoga'e mene urate'ohe.

Nabuġo Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiġa
(Luka 17:3)

¹⁵ Ekalesia nabuġo'a ġae mazao sau'a haġao'idene ane vaġe onamadu ġanine da'o bo'aġano sau'aġa ihono'i. Ani'a egoġanadu sau'aono'o ġihurine, ġa 'ai nabudiġota bare tiburaneha. ¹⁶ U ani'a mene egoġano'idene, vaze tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i, mazaġa

* **18:10** Fare mirihrote'e nu'e v. 11 raena'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e dauġirote'e azaġa ġabozoga veize onairo."

ġanine nagini ra'ete'e vase 'aheu ga uġidu zu ederi'uma. ¹⁷ Ani'a ze zu mene egozine, ekalesia zamaġano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a aġu'a vazeġa ga takesi vazeġa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma. ¹⁹ E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ġanine zamaze tiba hina nagini umidine, eġe Mama adureo zae veize haġaozini'uma. ²⁰ Mazaġa eġe niġano 'aheu ga uġidu'a nu'oraune, e'e zeġe bo'aġano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuġure Vazeġa Hari Idaidaġa

²¹ Ebu Petero'a Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, eġe nabudi'a eġe mazao sau'a haġaine, ġae nuġu e ani sau'a rae modi'uma? Ġae fu'o 'aheu fare ga?" ²² Iesu'a naenaeniro, raena'a, "E ġa'ohe, mene ġae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae modo'i!†

²³ E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidaġa 'ahi heuġa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuġure azaġa huzadu ani moni bare meihi rae reiro. ²⁴ Ani'a 'ouge haġairotene, moni borofe‡ meirote'e vazeġa 'ahoga ani vaġe tutune ariro. ²⁵ Ani'e moni baronoga mene idaġa 'ahine, kini'a riġa ġoreniro, raena'a, 'Ġae inuġo, ubuġo zu ġae

† **18:22** Girikio, Ġae 490
muri 16 gau naeġa heuġa

‡ **18:24** Girikio, 10,000 Taleniti, a'e

mazao ġau nidu'a seronadu eġe moni barono'!
²⁶ 'Ougadu tuġure vazegani'a ani zamao obena
 hina tuġiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu
 e moni nidu'a baroni'uma.' ²⁷ 'Ouge reirotene,
 zuhi'aġani'a vetuġaniro ebu moniġa ahiġa radu
 ani tuġuniro.

²⁸ E'e ġarugano tuġure vazegani'a ani maza-
 ono'o moni nuŒ meirote'e tuġure vazegā 'ahoga,
 ani teite tiburū gau'ete'e, vaġe onamiro. Ani'a
 ani matanadu oġorabiġa harinoharo. Ebu
 raena'a, 'Eġe moni barono'!' ²⁹ 'Ougadu ane
 vaze tuġure vazegā'e obena hina tuġaro, ebu
 uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu ġae moni ba-
 roni'uma!' ³⁰ Rehano ani hezahiro ebu onamadu
 ane vazegā 'ai ġu'a neġano mae ohoniro, onamo
 ani moni e'e baroni'uma.

³¹ Tuġure azaġa nunu'a nagini'a furerarote'e
 horonirotene, ze maġune rudanadu zeġe zuhi'a
 vaġe onamiro. Ebu hariġa nidu'a ani mazao
 ihoniro. ³² 'Ougadu zuhi'aġani'a tuġure vazegā
 ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Ġa'e tuġure
 vazegā sau'a! Ġa'a umihadu ġa eġe maza-
 ono'o meirote'e moniġa nidu'a ahiġa reiro.
³³ Eġe'a ġae vetuġaġadate'e teiġe, ġae'a zuni
 ġae vaze tuġure vazegā vetu'aġanifo!' ³⁴ Zama
 ġuġi'ano zuhi'aġani'a ani aduga hanoga veize
 ġu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone
 haui'uma.

³⁵ E'e teiġe, za'a zae nego nabudi zamaze
 nidu'a hina zeġe sau'a mene rae modine, eġe
 Mama adureo zuni zae mazao 'ouge haġai'uma."

Œ 18:28 Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeġa heuġa

19

Roḡae Mode'ete'e Moneo (Mareko 10:1-12)

¹ Iesu'a e'e ḡoe'a hauḡirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuḡa moneafa Iudea haba'a onamiro. ² Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani hegotiro ebu ani'a uḡi azaḡa faiziro.

³ Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Goro za-maḡano, ohoze 'ahogani'a haḡai nunu u'ano inuga mode'ete'e idaḡahehe?" ⁴ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za Buka Zaḡoḡa mene me'odirohehe? Ḡadaheḡano Badi'a'a ḡau nidu'a haḡairotene ohoze zu roḡae haḡairo. ⁵ Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a moga modadu roḡae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.' ⁶ E'ano'o ze'e mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirot'a'e vaze'a mene rovoni'uma."

⁷ Ze'a ḡadinena'a, "'Ougine nouḡadu Mose goro ḡoe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga modine fefa mirihadu roḡaeḡa hano'i ebu modo'i, rae ra'ohe?" ⁸ Iesu'a naenaezina'a, "Za teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a roḡae modine'e idaḡa reiro. Rehano ḡadaheḡanonono'o a'e mene Badi'a urate'ete'e haḡaeḡa ra'ohe. ⁹ E zi'ohe, inuga'e ubuma ḡezo haḡaiḡa mene haḡae'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu roḡae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma ḡezo haḡaiḡa haḡae'ohe."

¹⁰ Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahiguḡani'a i'a inuga mazao fureraune, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoḡa gaogi!"

11 Iesu'a naenaezina'a, "Vaze nidu'a ḡoere 'ahi mae ḡihinoga'e mene idaḡa. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azaḡa da'o idaḡa. 12 Vaze nu'e furerarote'e madaḡanono'o ahiri ugiḡeta radu mene hahure'ohe. Nu'e vaze'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize gauhi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi ḡoe'a mae ḡihinoga idaḡa reine, ani'a mae ḡihini'uma."

*Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu
(Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)*

13 Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vaḡe onairo, mazaḡa ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaḡa roziro. 14 Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a eḡe vaḡe on-aeta'a'e ago gararo'i. Mazaḡa Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e azaḡa ibitozini'ohe." 15 Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e ḡaruḡano, e'ea iḡune onamiro.

*Ma'ora Vazeḡa
(Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)*

16 Vaze 'ahogani'a Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Ihore vazēḡa, e nagini manoḡa haḡaine ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?" 17 Iesu'a naenaeni, raena'a, "Ḡa'e nouḡadu eḡe mazao nagini'e manoḡa rae ḡadimu'ohe? Manoḡa'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ḡa'a ḡabone tuḡutuḡu hidihi ro'idene, Badi'a goro ḡoe'a hegoto'i." 18 Vaze e'e'a ḡadinena'a, "No'e goro ḡoe'a hegoti'uma?" Iesu'a naenaenina'a, "Vaze ago mano'i, ubuma ago ḡezano'i, ago ḡonotano'i, kota zamaḡano ḡoere ve'oḡa ago ḡoero'i, 19 vi'u

mogo gubazo'i ebu ḡa'a ḡae bare zamare'ete'e teige nabuḡo zamaro'i." ²⁰ Ene izigani'a niro, raena'a, "E goro ḡoe'a 'ahi nidu'a haḡae onae'ohe. Hena nagini haḡai'uma?" ²¹ Iesu'a nina'a, "Ḡa'e Badi'a ubumao manōḡa hune re'uma rae uratine, onamadu ḡauḡo nidu'a serono'i ebu e'e moniḡa zahara azaḡa zeno'i. 'Ougine ḡa adureo ḡau manomano me'uma. Ebu aradu eḡe hegoto'i." ²² Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazēḡa 'ahine, Iesu ḡoe'a igirotene, zamaḡani'a adudu borore'ena'a, iḡuniro.

²³ Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vazēḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazēḡa rouḡa'e riḡa bagaḡa. ²⁴ Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazēḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazēḡa rouḡa'e ufeta riḡa." ²⁵ Ane tahi'aḡani'a'a e'e igirotene, zaguzagau rudaro ebu ḡadinina'a, "'Ougine iniu'a ḡabone hidi'uma?" ²⁶ Iesu'a ḡiazadu zina'a, "'Vazevaze zeḡe'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vase ḡabozi'uma. Mazaḡa ani'e ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa."

²⁷ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡa hegotoga veize ḡau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naeḡa nagini hidi'uma?" ²⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma madaḡano, eḡe, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, eḡe hogote'ete'e

azaḡa zuni kini ehoru haba'a 12 rana ehoradu Is-
 araela azaḡa, 12 urabo, kotazi'uma. ²⁹ Ebu iniu'a
 eḡe 'uano neḡa, negoḡa, ezeḡa, vi'a, moga, eneḡa
 ga haba'a modirota'a'e naeḡa ḡae 100 me'uma zu
 ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ³⁰ Rehano ibite'ete'e
 azaḡa ḡehaḡa'e ḡonagano re'uma, u ḡonaga
 azaḡa ḡehaḡa'e ibiti'uma."

20

Vaini Meba Gau Azaḡa Hari Idaidaḡa

¹ Iesu'a hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a,
 "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuḡa. Haba
 vazeḡa 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e
 azaḡa vaḡihi radu oherebau uzeuze onamiro.
² Ebu vaze nu horozirotene ziro, raena'a, 'Eḡe
 meba onamadu gau'o'i. Mada tiba gauḡa
 moniḡa* zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebaḡano
 tuḡuziro. ³ Oherebau mada fu'o ḡazaḡa fare
 meirotene ani bare onamiro. Ebu maketi
 haba'ano mene gau'ete'e vaze nu'a edau radoga
 horoziro. ⁴ Ani'a zina'a, 'Za zu eḡe vaini mebaḡa
 onamo'i, ebu gauḡa moniḡa idane zini'uma.'
⁵ Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu
 mada uḡidu ḡoravaḡano bare onamadu 'ouge
 haḡairo. ⁶ Mada fu'o ḡoravaḡano ani on-
 amirotene vaze nu'e edau ragave'ete'e horozadu
 ḡadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga
 mene gau'e'ena'a edau tauḡe'ohe?' ⁷ Ze'a nae-
 naenina'a, 'Mazaḡa vaze 'ahogani'a eme gau
 'ahoga mene refaha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni eḡe
 vaini mebaḡa onamadu gau'o'i.'

* **20:2** Mada tiba gau moni'e Denari tiba.

⁸ Mada'a ovorirotene vaini mebaḡa vazeḡani'a meba taufe'ete'e vazeḡa niro, raena'a, 'Gau azaḡa huzadu ḡonaga vazeḡanono'o ibite vazeḡa gau moniḡa zeno'i.' ⁹ Mada fu'o ḡoravaḡano huzate'e azaḡa'e onairotene aneane mada tiba gau moniḡa meiro. ¹⁰ Ebu ibite gauirote'e azaḡani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniḡa idane meiro. ¹¹ Ze'a e'e moniḡa madu haba vazeḡa mazao maḡuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a, ¹² 'Vesu on-aate'e azaḡa'e mada tahiḡa da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamaḡano mada niduga gau boro haḡaeha. Rehano ḡa'e zeḡe moni'e emeḡe teite idane zeneha!' ¹³ Haba vazeḡani'a zeḡe bo'aḡano 'ahoga naenaeni-ro, raena'a, 'Eḡe vaze, e'e mene nae da'o badareha. Ḡa'e gauadu mada tiba gau moniḡa me'uma rae ḡaha. ¹⁴ E'ano'o moniḡo madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazeḡa gau moni'e ḡae moni teite idane ḡanihi ra'ohe. ¹⁵ Eḡe'a eḡe moni hina nagini urate'ete'e haḡaine, ve'oḡahe? Eḡe'a vaze mazao ufeta manoḡa radu ḡa'e ahi-ahihe'ehehe?" ¹⁶ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o ḡonaḡa azaḡa'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azaḡa'e ḡonagano re'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Reiro
(Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)

¹⁷ Iesu'a Ierusalem-a itirote'e zamaḡano, ane tahi'a ¹² da'o huzadu ibio ziro, raena'a, ¹⁸ "Ḡiano'i, eme'e Ierusalem-a ite'ohe. Ebu eḡe, Vaze Ubugani'e, dibu'o vazeḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a obohe

teadu uḡuhihi re'uma. ¹⁹ Ebu Badi'a aḡu'a azaḡa 'evoreo ri'ihadu zeḡe'a ḡirihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada uḡiduḡano eḡe'a bare iḡuni'uma."

Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro
(Mareko 10:35-45)

²⁰ Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zeḡe zamazadu Iesu vaḡe ariro, ebu obena hina tuḡadu uminiro. ²¹ Iesu'e ḡadiniro,

raena'a, "Ḡa'e niḡini urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Ḡa'a ibitozini'ete'e madaḡa mo'idene, eḡe ubude 'aheu ohozadu ḡihi'aḡa iḡu'a zeno'i."

²² Iesu'a niro, raena'a, "Za'e nagini unihe'eta'a'e aḡu'a. Eḡe'a gagi'uma bioḡa'e aduga hidi'ete'e bioḡa. Zae zuni e'e gagi'umahehe?" Zeḡe'a naenaenina'a, "O'e."

²³ Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe'a gagi'uma bioḡa'e, zae zuni gagi'uma. Rehano ḡihi'aḡa iḡu'a me'uma azaḡa'e eḡe'a meme ohози'uma. U eḡe Mama'a ohози'uma reirote'e azaḡani'a da'o ani'a ruhibirote'e iḡu'a me'uma."

²⁴ Iesu tahi'a gaubanana'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maḡuniro. ²⁵ Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edeḡa, Badi'a aḡu'a azaḡa haba'ano, zuhi'aḡazuhi'aḡani'a e'e haba'a azaḡa ibitozini'ohe, ebu zeḡe ḡihi'aḡa iḡuri azaḡani'a inaraze hina haba'a azaḡa rana edau'ohe. ²⁶ Rehano za'e ago 'ouge haḡao'i.

Zae bo'aḡano iniu'e ḡihi'a reihine, ani'e zae u'uḡano gau'ete'e vazega rae re'uma. ²⁷ Ebu iniu'e zae bo'aḡano ibitone vazega reihine, ani'e zae tuḡure vazega rae re'uma. ²⁸ Za'e eḡe teige haḡao'i, mazaḡa eḡe, Vaze Ubugani'a

vaze'e eġe tuġure azaġa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vaze tuġure vazega re'uma radu ariro. Ebu vaze ġehaġa sau'a u'ano, eġe ġabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

Ubuma Kuru Azaġa Faiziro

(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neġa borono'o iġunirotene, vaze ġuġuvaġani'a ani hegotiro. ³⁰ Ebu ubuma kuru azaġa 'aheu'e ibi ġenaġano ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'i!" ³¹ Vaze ġuġuvaġani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ġihau huario. "Zuhi'a Boro, Davida mariġa, eme vetuġafo'i!" ³² Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, "Eġe'a zae veize nagini haġai'uma?" ³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!" ³⁴ Ebu Iesu'a vetuġazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani hegotiro.

21

Ierusalem Diuġiro

(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalem hanitadu Oliva maġano Benefage neġano feuriro. Ebu tahi'aġa 'aheu tuġuze'ena'a, ziro, ² raena'a, "Zama mone neġa onamo'i. E'e neġa diuġine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuġeta horoz'i'uma. Horozo'idene, fuhi'adu eġe vaġe odohe aro'i. ³ Iniu vaze'a ġoere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a

urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuḡuzi'uma."

⁴ A'e peroveta vazegani'a Badi'a ḡoere reirota'a'e hudaro, raena'a,

⁵ "Ierusalem azaḡa* mazao 'ahige zoi, 'Giano'i!
Zae Kini'e zae vaḡe are'ohe.

Ani'e vaḡu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe.'"

⁶ Ebu tahi'aḡa 'aheu'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e haḡairo. ⁷ Ze doniki ubuḡeta odohe ane vaḡe onamadu dabuaze doniki ubuga ḡarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiro. ⁸ Vaze ḡehaḡani'a zeḡe dabua ibio hirau tiro, u vase nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro. ⁹ Iesu zamao onamirote'e azaḡa zu ḡaruna hegotirote'e azaḡani'a huario, raena'a,

"Davida mariḡa niguno'i!†

Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazegā
matu'ohatihi!'

Badi'a hitanao niguno'i!"

¹⁰ Ebu Iesu'a Ierusalem diuḡirotene, ne azaḡa nidu'a harae'ena'a ḡadimutitiro, raena'a, "'Adi iniu?" ¹¹ Ebu vase ḡuḡuvaḡani'a naenaezina'a, "'Adi'e Iesu, peroveta vazegā. Galilea haba'a Nazareta neḡa vazegā."

* **21:5** Girikio, Zioni aboḡa **21:5** 21:5 Zec 9:9 † **21:9** Girikio, Hosana **21:9** 21:9 Salamo 118:26

Kuru Neġa Deheniro

(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹² Ebu Iesu'a kuru neġa haba'ano diuġiro. Diuġadu dibu'o veize ġahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azaġa uhize ġururuziro. Moni senise zini'ete'e‡ azaġa fata zu Tubugo niniġa serone'ete'e azaġa ehoro haba'a mae ġihuniro. ¹³ Ebu ani zina'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vase'a kurau'ete'e neġa re'uma.' Rehano za'a kuru neġa'e ġonore azaġa haba'a teige haġae'ohe!"

¹⁴ Ubuma kuru azaġa ebu oda sau'a azaġani'a ani vaġe kuru neġa aradu ani'a faiziro. ¹⁵ Ebu dibu'o vaseġa ġihi'agihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a ani haġai gigi'a haġairote'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neġa haba'ano huau'ena'a, "Davida mariġa niguno'i," rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze maġune rudaro. ¹⁶ Ebu Iesu ġadiniro, raena'a, "Ġa tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohe? Ze gararo'i!" Ani'a naenaezina'a, "E igi'ohe. Rehano za'e Buka Zaġoġa mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ġuraġaġuraġani'a ani nigunoga ihoziro.'" ¹⁷ E'e enogano ani ze muhizadu Betani neġa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

Figi Ireġa Roraro

(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

¹⁸ Irarirotene oherebau uzeuze Iesu'a Ierusalemata bare onamirote'e zamaġano ani

‡ **21:12** Kuru neġa takesi veize **21:16** 21:16 Salamo 8:2

vininiro. ¹⁹ Ebu figi iregā ibi gēnaḡano horonadu huga vaḡe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouḡa da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, "Ġa mene bare huda'uma!" Ebu ire e'e'a zogone roraro.

²⁰ Ane tahi'aḡani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ḡadiniro, raena'a, "Nougenouge figi ireḡani'a ḡarihe roraneha?" ²¹ Iesu'a naenaezina'a, "E hube hune zi'ohe, za Badi'a mazao fiine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire mazao haḡa'ate'e zae'a zuni haḡai'uma. Ebu maḡa nina'a, 'Ġihitadu davara zamaḡano buano'i,' rae reine, ani'e zae ḡoere igi'uma. ²² Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ḡauḡa'e hidi'uma."

*Iesu Gigi'aḡa Moneo Ḡadiniro
(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)*

²³ E'e ḡarugano, Iesu'a kuru neḡa diuḡadu vaze ihozirotene, dibu'o vazeḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a ani vaḡe onairo. Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena, "Ġa no'e gigi'aḡa hina 'ahiguḡa haḡae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aḡa ḡaniro?" ²⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Eḡe zuni ḡadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e gigi'aḡa hina 'ahi ḡauḡa haḡae'ete'e ihozi'uma. ²⁵ Ioane'a bapatizo haḡainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o?" Ze zeḡe'a bare ḡoaniro, raena'a, "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ḡoere mene mae ḡihinido?' rae ifi'uma. ²⁶ Rehano vaze'ono'o reine, vaze ḡuḡuvaḡani'a eme mazao maḡuni'uma rihone'ohe, mazaḡa zeḡe nidu'a Ioane'e hube hune peroveta vazeḡa rae mae ḡihine'ohe." ²⁷ E'ano'o ze naenaenina'a,

“Ene aḡu'a.” Ebu Iesu'a zina'a, “Eḡe zuni no'e gigi'a hina 'ahiguḡa haḡaete'e mene ihozi'uma.”

Ubuga 'Aheu Hari Idaidaḡa

²⁸ Ebu Iesu'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro mazao hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, “Za hari idaidaḡa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vaḡe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ḡa izidi vaini mebaḡano gaui onamo'i.” ²⁹ Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamaḡa ḡihunadu onamiro. ³⁰ Ebu mogani'a ubuga veḡa vaḡe onamadu ene ibi'a nirote'e ḡoe'a niro. Ene veḡani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.' Rehano ani mene onamiro. ³¹ Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'aḡano iniu'a moga ura haḡairo?” Ze'a naenaenina'a, “Ene ibi'a.”

Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, “E hube hune zi'ohe, takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeḡe'a zae vitizi'uma. ³² Ioane Babatiso'e ibi duduga ihozoga radu zae vaḡe onairo, rehano za mene mae ḡihiniro. U takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e ani ḡoere mae ḡihiniro. Za ze'a haḡairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ḡihuradu ani mene mae ḡihiniro.”

Hihi Azaḡa Sau'a Hari Idaidaḡa
(*Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19*)

³³ Iesu'a bare ziro, raena'a, “Hari idaidaḡa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebaḡa ḡoraro, ebu hadi ḡabiriḡa meraro. Ani'a vaini

vuḡa gige'ete'e ḡauḡa haḡairo zu ehamu'ete'e taruhaḡa hitanao hadi hina haḡairo. Ebu hihi azaḡa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madaḡano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada faḡa ragaviro.

³⁴ Hirive'ete'e madaḡa hanitrotene, vaini maḡa nu mouga radu ani tuḡureḡa azaḡa'e hihi azaḡa e'e vaḡe tuḡuze onamiro. ³⁵ Rehano ze'a tuḡure azaḡa obone teadu tiba'e bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro. ³⁶ Hena ani'a tuḡureḡa azaḡa ibi'a vitine ufeta ḡehaḡa ze vaḡe bare tuḡuziro. Ebu ze'a tuḡure azaḡa e'e mazao haḡai tiba e'e bare haḡairo.

³⁷ Ḡonaḡano, ani'a ubuga ze vaḡe tuḡuniro ebu raena'a, 'Ze'e eḡe ubude u'u ḡubani'uma gaogi.'

³⁸ Rehano hihi azaḡani'a ubuga horonirotene, zeḡe'a neneḡaniro, raena'a, 'Ani'e vaini mebaḡa 'adi me'uma vazeḡa. Aro matihi, ebu vaini mebaḡa 'adi emeḡe'a me'uma!' ³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebaḡanono'o ani uhine bunadu mau runiro." ⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro ḡadize'ena'a, "'Ougadu vaini mebaḡa vazeḡa'e hihi azaḡa e'e vaḡe onaine, ze mazao nagini haḡai'uma?"

⁴¹ Ze naenaenina'a, "Ani'a hihi azaḡa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebaḡa'e hihi azaḡa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madaḡano zeḡe'a ani huga nu ha'uma."

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa mene me'odirohe? A'e raena'a,

'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene

uratadu mae modirote'e hadiḡa'e, gauḡa boro hadiḡa raha.

'Adi'e Zuhi'a Boro'a haḡairote'e haḡaiḡa. Emeḡe'a ḡiane'etene, manoḡa tauḡi.'

⁴³ E'ano'o eḡe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela azaḡa mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura haḡae'ete'e haba'a 'ahoga azaḡa ibitozini'uma.

⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡihi'aḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu hari idaidaḡa igirotene, Iesu'a zeḡe moneo reirota'a'e ederiro. ⁴⁶ E'ano'o ze'e ani obone tihi reiro. Rehano vaze ḡuḡuvaḡani'a ze mazao maḡuni'uma radu rihoziro, mazaḡa ze ani'e peroveta vazeḡa rae mae ḡihiniro.

22

Mui Boro Hari idaidaḡa (Luka 14:15-24)

¹ Iesu'a hari idaidaḡa 'ahoga hina bare ḡoreziro, raena'a, ² "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuḡa. Ani'a ubuga veize hahu muiḡa haḡairo. ³ Ebu huzirote'e azaḡa mui augoga veize tuḡure azaḡa zeḡe vaḡe tuḡuziro. Rehano ze'e onaoga hezahiro.

⁴ Ebu ani'a tuḡure azaḡa nu 'ahoga bare tuḡuziro, raena'a, 'Eḡe'a huzate'e azaḡa 'ahige zo'i. "Zae veize eḡe'a mui ruhibeha. Boro-makau zu mani iḡaḡa maneha ebu ḡau nidu'a

'ai ruhibeha. Hahu muiḡa u'a aro'i!" ⁵ Rehano ze teḡa riraro. 'Ahoga'e mebaḡa onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaḡi onamiro. ⁶ Nu'e tuḡure azaḡa oboze teadu rae sausauziro ebu zimi ruzi-ro. ⁷ Kini'a e'e igirotene, ani maḡune rudaro. Ebu uti azaḡa tuḡuzadu gorugoru azaḡa e'e zimi hauḡiro zu neze zuni hufi haoniro.

⁸ Ebu ane tuḡure azaḡa huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiḡa 'ai ruhibe idaneha, rehano e'a huzirote'e azaḡa'e onaoga mene idaḡa. ⁹ E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azaḡa nidu'a mui aroga veize huzo'i!" ¹⁰ Ebu ane tuḡure azaḡani'a ibi boro onamadu hidirote'e azaḡa nidu'a, manoga zu sau'a azaḡa nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui neḡa nu'oru iriva'oniro.

¹¹ Ebu kini'a i'udi azaḡa diuḡe ḡiazitotene, vase 'ahogani'a hahu mui dabuaḡa mene vidanoga horoniro. ¹² Ani ḡadiniro, raena'a, 'Eḡe vase, ḡa'e hahu dabuaḡa mene vidaneha. Nougenouge 'adi diuḡi areha?' Rehano ani ḡoere 'ahoga mene reiro. ¹³ Ebu kiniḡani'a ane gau azaḡa zina'a, "Evo'a zu odaḡa batuno'i, ebu enone uzaboḡano duine feuno'i! Ane e'ea nia'uma zu ḡononeḡa atiti'uma." ¹⁴ Ḡonagano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vase ḡehaḡa huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azaḡa veize ohotirota'a'e tahiḡa da'o."

*Takesi Moniḡa Roma Kiniḡa Hau'ete'e
(Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)*

¹⁵ Ebu Farisea azaḡani'a onamadu Iesu'a ḡoere ve'oḡa 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihi radu tiburu neneḡaniro. ¹⁶ Ebu ze'a zeḡe

tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azaġa'e Iesu mazao tuġuziġo. Ze ani vaġe onamadu niġo, raena'a, "Ihore vazegā, eme edegā ġa'e huga da'o ġoere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiġa hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaidazadu vaze u'ano zamaġo mene hagane'ohe. ¹⁷ E'ano'o eme efo'i. Ġa'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniġa takesi moniġa haune, idaġa ga mene?"

¹⁸ Rehano Iesu'e zeġe zama sau'a'e ederadu ziġo, raena'a, "Za'e, zama guhi azaġa! Nougadu e so'ohihi rae tuhuhe'ohe? ¹⁹ Takesi moniġa nugo ihoho'i." Ze Roma moniġa* tiba mae harotene, ²⁰ ani'a ġadiziġo, raena'a, "Iniu viga zu iniu niġa'e e'e rana mirihoga?" ²¹ Ze raena'a, "A'e Roma kiniġa viga zu niġa." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniġa ġau'e Roma kiniġa hano'i, u Badi'a ġau'e Badi'a hano'i." ²² Ze'a ani ġoere e'e igirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname ġouriġo.

*Runeono'o Iġune'ete'e Ġadimuġa
(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)*

²³ E'e madaġano Sadukea azaġa nu'a Iesu vaġe onaiġo. Sadukea duġuru'e vaze'a runeono'o mene bare iġuni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu ġadiniġo, raena'a, ²⁴ "Ihore vazegā, Mose'a goro ġoe'a 'ahige mirihiġo. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuga'e ubuga o'o'a reine, ohoze negoġani'a ġozobaġa teite hahuradu negoġa rudarote'e niġa mouga veize ene furenoha'uma†.

* **22:19** Ġiriki, Denari † **22:24** Duet 25:5-6

²⁵ Hari 'ahi zamaro'i. Negoġa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. E'ano'o negoġa 'aheuġani'a ġozobaġa teite hahuriro. ²⁶ Rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoġa uġiduġa zu onamo fu'o 'aheu fareġa mazao haġai idaġani'a fureraro. ²⁷ Ġonaġano ġozoba zuni rudaro. ²⁸ 'Ougadu runeono'o bare iġuni'uma madaġano roġae a'e iniu inuga re'uma? Mazaġa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro."

²⁹ Iesu'a naenaезiro, raena'a, "Za'a zamare'eta'a'e ve'oġa, mazaġa Buka Zaġoġa ga Badi'a gigi'a'e aġu'a. ³⁰ Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, vase'e mene hahuri'uma, rehano ze'e tuġure viga adureo heuġa re'uma. ³¹ Runeono'o bare iġune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a, ³² 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.† Ze amahi rudaro, rehano ze vine'e ġabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeġe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azaġa Badi'a, rehano ġabone azaġa Badi'a." ³³ Vaze ġuġuvaġa ani'a ihozirote'e ġoe'a igirotene, zaguzagarо.

Goro Ġoe'a Ġihi'aġa Hune

(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Ebu Farisea azaġani'a Iesu'a Sadukea azaġa ġadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariġa igirotene, ze nu'oraro. ³⁵ Zeġe bo'aġano Mose goro ihoze'ete'e vaseġa 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu ġadiniro, raena'a, ³⁶ "Thore vaseġa,

† 22:32 Exod 3:6

Mose goro ḡoe'a nidu'a zamaḡano no'e goro ḡoe'a'e ḡihi'aḡa hune?"

³⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Goro ḡoe'a ḡihi'aḡa hune'e 'ahi'e'e. 'Ġae Badi'a Zuhi'a Boro, zamaḡo nidu'a hina, vineḡo nidu'a hina zu zamaroneḡo nidu'a hina zamaro'i." ³⁸ A'e goro ibi'a zu ḡihi'aḡa hune ra'ohe. ³⁹ Ebu goro ḡihi'aḡan hune 'ahoga'e 'ahiguḡa. 'Ġae'a ḡae bare zamare'ete'e teige, ḡae nabugo zamaro'i." ⁴⁰ Mose goro ḡoe'a nidu'a ebu peroveta azaḡani'a ihozirote'e ḡoe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau haḡairo."

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Farisea azaḡani'a nu'orarote'e zamaḡano, Iesu'a ḡadiziro, raena'a, ⁴² "Za'a Keriso'e nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga." ⁴³ Iesu'a ḡadizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zaḡoḡani'a ibitohanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

⁴⁴ 'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Keriso niro, raena'a, "Eḡe eda'e moneo ehoro'i, onamo eḡe'a agireḡo nidu'a madu odaḡo 'u'uḡano ti'uma.'"

⁴⁵ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga

ra'ohē.” ⁴⁶ Ebu vaze tibani'a zuni Iesu mene nae-naeni ġorenīro. E'e enoganono'o vaze 'ahogani'a Iesu inare ġadimu'ete'e mene bare haġairo.

23

Vaze Ibitozī'ete'e Azaġa Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

¹ Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² “Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa'e Mose goro ġoe'a vaze ihoze'ete'e iġu'ano ehore'ohē. ³ E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu haġao'i. Rehano zeġe haġai'e ago hegoto'i, mazaġa ze'e zae ihoze'ete'e idunaġano mene haġae'ohē. ⁴ Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga mene idaġa. Ze'e vaze da'o aduġa boro zini'ohē, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohē.

⁵ Ze'a, vaze'a horozoga veize, ġau nidu'a haġae'ohē. Badi'a ġoere fefaġa ufe'ete'e umaġa ufeta rafane haġaadu amusize rana tatuhe ute'ohē zu dabuaze faġafe'ohē. ⁶ Mui zamaġano ehoro haba'a manogano zu nu'onu'o neġa zamaġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihī ra'ohē. ⁷ Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Ihore Vazeġa,'* rae gubaze zouga urate'ohē.

⁸ Rehano vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ihore Vazeġa' rae huzo'idene gararozo'i, mazaġa eġe da'o zae ihore vazeġa zu zae nidu'a'e idaġa da'o nego zu eze tiba heuġa. ⁹ Ebu rahao 'ada vaze 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazaġa adureo Badi'a da'o'e zae Moze. ¹⁰ Ebu vaze 'ahogani'a

* 23:7 Girikio, Rabi

zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeḡa' rae huzo'idene garazo'i, mazaḡa eḡe, Keriso da'o ibitoze vazeḡa.

¹¹ Zae bo'aḡano vaze ḡihi'a reine, zae tuḡure azaḡa rae re'uma. ¹² Iniu'a bare niḡa mae itine, Badi'a'a niḡa mae ovoi'uma, u iniu'a bare niḡa mae ovoine, Badi'a'a niḡa mae ḡihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma, mazaḡa za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaḡa ibize 'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azaḡa zuni garare'ohe.†

¹⁵ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamaḡa ḡihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vaze tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige haḡai sau'ano hegote'ohe. Ebu zae teige, ani'a ire roga tuḡutuḡu diuḡadu aduga'e zae vitize ḡae 'aheu hide ibitohau'ohe.

¹⁶ Za'e ubuma kuru azaḡa heuḡa, rehano ubuma kuru azaḡa ibitozini'ohe. Fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neḡa niḡano ḡoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ḣoitore a'e mene haḡaine zuni idaḡa. Rehano iniu'a kuru neḡa zamaḡano golo hina ḡoitore'e riḡa,

† **23:13-14** Fare mirihrote'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa za'e ḡozoba ḡau ḡonotanadu mene mazaroze'ohe. Ebu vaze ḡehaḡa zamao faḡa kurau'ena'a, za'e dubu vazeḡa manoḡa rae ḡurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma." (Mareko 12:40 zu Luka 20:47)

e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁷ Za'e ubuma kuruga kauriġa azaġa! Za golo'e kuru neġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano kuru neġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa golo'e kuru neġa zamaġano ti'ete'e u'ano golo e'e zaġoġa rae ra'ohe. ¹⁸ Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore e'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a dibu'o fataġano ġahunoneġa hina ġoitorine riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁹ Za'e hube hune ubuma kuru azaġa! Za ġahunone'e dibu'o fataġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fataġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa ġahunone'e dibu'o fataġa rana ti'ete'e u'ano ġahunoneġa e'e zaġoġa rae ra'ohe. ²⁰ E'ano'o iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e dibu'o fataġa ebu e'e ranao ġau nidu'a hina ġoitore'ohe ra'ohe. ²¹ Ebu iniu'a kuru neġano ġoitore'eta'a'e kuru neġa niġano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe. ²² Zu iniu'a adure niġano ġoitore'eta'a'e, Badi'a ehoro haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe.

²³ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Mazaġa za'e tirara mebaġano eġa ga murari teige kome'a fase veize gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano Mose goro ġoe'ano ġau ufeta boro'e igi mode'ohe. A'e haġai duduġa haġae'ete'e, vase vetuġazi'ete'e zu mene ġurine'ena'a, zama nidu'a hina haġae'ete'e ra'ohe. Za ġau boro 'adi'e haġao'i, ebu kome'akome'a zuni haġao'i.

24 Za'e ubuma kuruḡa azaḡa heuḡa ebu ubuma kuruḡa azaḡa ibitozini'ohe! Za'e vu zamaḡano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une tauḡe'ohe.‡

25 Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaḡa, mazaḡa zamaze'e toraḡa zu ununu'a iri'ave'ohe. 26 Ubuma kuruḡa Farisea azaḡa! Bio zu siuva zamaḡa geno vuzu'e dehenoi, 'ouguine enoga zu dehera'uma.

27 Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e rune iduḡa uruḡa hina feninoga heuḡa. Rune iduḡa enoga ḡianine manoḡa tauḡi, rehano zamaḡa'e rune azaḡa isine zu torare nidu'a iri'ave'ohe. 28 E'e teige, vase'a zae ḡiaze'etene, duduḡa azaḡa rae zamare'ohe, rehano zamaze'e zama guhi zu haḡai sau'ani'a iri'ave'ohe.

29 Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e vouḡaze'a ibite zimirote'e peroveta azaḡa ebu haḡai duduḡa azaḡa, zeḡe rune iduḡa neḡa ogoru'ohe ebu rohorohone'ohe.

30 Ebu za raena'a, 'Eme vouḡafe madaḡano radifone, peroveta azaḡa goruzihi radu zeḡe teite mene tiburafu.' 31 Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azaḡa goruzirote'e azaḡa mariḡa rae ra'ohe. 32 Vouḡaze'a peroveta azaḡa

‡ 23:24 Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e ḡauḡa. Zeḡe'a manoḡa hidoga veize Badi'a goro ḡoe'a mene hegote'ohe.

goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge haḡao'i! ³³ Zae mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idaḡa.

³⁴ E'ano'o eḡe'a peroveta azaḡa, huhuzaḡa azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zae vaḡe tuḡuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neḡano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausaui'uma. ³⁵ Vouḡaze'a duduga azaḡa nidu'a goruziro. A'e ibite Adamu ubuga, duduga vazeḡa Abela mau runirote'e e'eano'o onao ḡonaḡano Berekia ubuga Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataḡa zu Badi'a ne zaḡoḡa hune bo'aḡano mau runiro. 'Ougadu e'e naeḡa nidu'a'e za'a me'uma. ³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

Ierusalem a Aduga Hidi'uma
(Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalem azaḡa, Ierusalem azaḡa! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku roḡaeḡani'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e mada ḡehaḡa zae nu'ozihireiro, rehano za'e mene uratiro. ³⁸ E'ano'o ḡiano'i, neze fahau radi'uma! ³⁹ Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa mae ḡihino'i!'"

24

Kuru Neġa Fahe Hauġi'uma rae Reiro (Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu'a kuru neġanono'o iġune buau on-amirotene, ane tahi'atahi'a ani vaġe onaadu kuru neġa iraġa nunu manomano ihoniro. ² Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ġau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Agire azaġani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Ġonaġano Haġai Nu Badeġa (Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive maġano ehorirotene, ane tahi'atahi'a zeġe da'o ani vaġe sifu onamadu ġadiniro, raena'a, "Ġa efo'i, kuru neġa mazao 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? Mada ġonaġano zu ġa'a bare onai'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a furera'uma?"

⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ġiano'i. ⁵ Vaze ġehaġani'a eġe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vavezaze tutuze ve'ozi'uma. ⁶ Za'e uti hariġa zu uti ġoe'a nunu ra'ete'e igi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma. ⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano zaga'a hia'uma zu haba'a hagarete'e'a furera'uma. ⁸ E'e nidu'a'e aduga ġadaheġa rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vase'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu zimi ruzi'uma. Ege u'ano haba azağa nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. ¹⁰ E'e madağano vase geħağani'a ege mazao fie'ete'e'a daugi'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma. ¹¹ Ğuriro peroveta azağa geħağa zuni iğunadu vase geħağa so'ozu'uma. ¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vase geħağani'a zege nabudize mene zamari'uma. ¹³ Rehano iniu'a zamağa obone gigane onamo ĝonaga meine, ani'e ĝabone tuğutuğu hidi'uma. ¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manoga'e raha 'adi nidu'a zamağano bororanadu haba'ahaba'a azağa nidu'a igi'uma. E'e enogano mada ĝonagani'a onai'uma.

Ierusalem Ruini'uma
(*Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24*)

¹⁵ Ibite peroveta vazega, Daniela'a ĝau nidu'a ruine'ete'e vazega sau'a 'ahoga moneo goeriro. Vaze e'e'a haba zağoga sausaune'ete'e za'a horoni'uma madağani'a ari'uma. (Buka Zağoga me'ode'ete'e vazega, goere huga 'adi faine edero'i.) ¹⁶ E'e madağano Iudea haba'ano radiu'ete'e azağa'e mağa ferau ito'i. ¹⁷ Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazega'e ĝauğa mouga veize neğa zamağa ago diuğoi. ¹⁸ Meba zamağano hihe'ete'e vazega zuni dabua mouga veize ago bare onamo'i.

¹⁹ E'e madağano ahi'eta rogaeğa zu nune hina ene gurağa ĝubuze'ete'e rogaeğa, ze'e fase vetuğağa, feranoga mene idağa u'ano,

aduga hidi'uma. ²⁰ Irugu madaġano* ga Bana Madaġano mene feranoga veize kurano'i, ²¹ mazaġa e'e madaġano vaze nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ġadaheġano ġau nidu'a haġairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguġa mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare fureraruma. ²² Zuhi'a Boro'a e'e madaġa mene futufine, vaze tiba zuni mene ġabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azaġa u'ano, e'e madaġa futufi'uma.

²³ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²⁴ Mazaġa ġuriro kerisoġa zu ġuriro peroveta azaġani'a fureranadu haġai nu badeġa boro bagaġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġae'ena'a, vaze so'ozu'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azaġa zuni tutuze so'ozoga idaġa reine, 'ougi'uma. ²⁵ Zamare rado'i! E'e madaġani'a izema furarogano, eġe'a zae ibite ihozeha. ²⁶ E'ano'o vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ġianihi radu ago onamo'i, ga 'Ġiano'i, ani'e ne zamaġano,' ro'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i. ²⁷ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuġa. ²⁸ Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

*Vaze Ubugani'a Ovai'uma
(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)*

* **24:20** Girikio, Nahune madaġa, Israela haba'ano nahune madaġa'e nahune boro zu irugu boro radu vaze'a ragavoga'e riġa

29 Ebu aduga madaḡani'a hauḡine, zogone 'aha'a furera'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.

Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraḡa adureo hagahagani'uma.'

30 Ebu haḡai nu badeḡani'a adureo fureranadu eḡe, Vaze Ubugani'a ovae'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaḡa nidu'a niau ḡouri'uma. Ebu eḡe, Vaze Ubugani'a adureo ḡoze zamaḡano gigi'a zu agaḡa manoga madu ovai'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. 31 Ebu hena, sura'i boro ḡihau hudadu eḡe'a eḡe tuḡure viga tuḡuzi'uma. Ebu zeḡe'a haba nidu'a, haba ḡonaganono'o haba ḡonagano, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa nu'ozi'uma.

Figi Ireḡa Hari Idaidaḡa
(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

32 Figi ireḡa mazao nagini'a fureru'ete'e ḡianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouḡani'a udufa'oga horonetene irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe. 33 E'e teige, e'a rate'e 'ahiguḡani'a fureranoga horono'idene, eḡe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i. 34 E hube hune zi'ohe, izidi ega'e mene hauḡi'uma onamo 'ahiguḡa nidu'ani'a furera'uma. 35 Adure zu raha'e hauḡi'uma, rehano eḡe ḡoere'e mene hauḡi'uma.

Ruhibe Rado'i
(*Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30*)

³⁶ Rehano nani'a 'ahiguḡani'a furera'uma'e emeḡe nidu'a aḡu'a. Adureo tuḡure viga ebu eḡe, Badi'a Ubuga zuni† aḡu'a. U eḡe Mama da'o edeḡa. ³⁷ Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e Noa madaḡa teigi'uma. ³⁸ Zobo boro'a izema zubuzoga madaḡano vaze-vaze'a radiunute'e radoneḡano ogaunu, gaginu zu hahurinu onamo Noa'a ḡasi boro diuḡiro. ³⁹ Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ḡouriro. Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaḡa teigi'uma. ⁴⁰ E'e madaḡano vaze 'aheu'e mebao gaue radiu'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma. ⁴¹ Rogae 'aheu'e uvahu mirune radiu'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma

⁴² E'ano'o fairu ḡiano'i, mazaḡa za aḡu'a no'e madaḡano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma. ⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazeḡani'a ḡonore vazeḡa'e no'e madaḡano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neḡa faine taufi'uma ebu ḡonore vazeḡa'e diuḡoga mene idara'uma. ⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaḡano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuḡure vazeḡa 'ahoga'e huhuzaḡa zu zama tibano gauine, zuhi'aḡa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze a'e tuḡure azaḡa ḡihi'aḡa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, "Tuḡure azaḡa

† 24:36 Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma. ⁴⁶ Tuḡure vazēga'e 'ouge gauine, zuhi'aḡani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aḡani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazēgano ohoni'uma. ⁴⁸ Rehano tuḡure vazēga'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eḡe zuhi'a'e vehu'u faḡanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma. ⁴⁹ Ebu tuḡureḡa azaḡa nidu'a bouzi'uma zu gagone azaḡa teite ufeta ogau gage sauta'uma. ⁵⁰ Ebu zuhi'aḡa'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madaḡano bare onaadu, ⁵¹ ahiriḡa udi tahitahi'uma ebu zama guhi azaḡani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu ḡonone atiti'uma."

25

Nogoba ḡaubanana Hari Idaidaḡa

¹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madaḡano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ḡaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihi radu mui haba'a onamiro. ² Zeḡe bo'aḡano fu'o'e hahizaḡa ebu fu'o'e huhuzaḡa. ³ Hahizaḡa azaḡa'e ihureze odohiro, rehano ihure vuḡa'e mene meiro. ⁴ U huhuzaḡa azaḡa'e ihurezeta ihure vuḡa biozeo abe odohiro. ⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ḡarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhiro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoḡa igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'i!' ⁷ 'Ougirotene nogoba nidu'a

evatadu ihureze ruhibiro. ⁸ Ebu hahizağa azağani'a huhuzağa azağa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuğa nuğo eme rifo'i, mazağa eme ihure'e vidau'ohe.' ⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeğe nidu'a veize mene idağa. Ihure vuğa serone'ete'e vazega vage onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuğa hoitoğa u'a on-amirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuğa ruhibirote'e azağani'a ani teite mui haba'a diuğiro ebu ibihetağa'e hararo. ¹¹ Vesu'u hahizağa no-gobağani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavaofo'i!' ¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohe, e za ağu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazağa ege'a bare onai'uma madağa'e za'e ağu'a.

*Tuğure Azağa Uğidu Hari Idaidağa
(Luka 19:11-27)*

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba fağa ra-gave'ete'e vazega 'ahoga hariğa heuğa. Ani'a iğunirotene, tuğureğa azağa huzadu ani gau taufoga veize gauğa ziniro. ¹⁵ Zege tibatiba inaraze idunağano, 'ahoga'e moni silivağa fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba fağa ragaviro.

¹⁶ Moni silivağa fuseğa fu'o meirote'e vazega'e zogone onamadu e'e moniğa hina gauadu moni silivağa fuseğa fu'o ragate hidiro. ¹⁷ Moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e vazega zuni 'ouge hağaadu moni silivağa fuseğa 'aheu ragate

* **25:15** Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivağa 34kg heuğa.

hidiro. ¹⁸ Rehana moni silivağa fuseğa tiba meirote'e vazega'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'ağa moni e'ea ġure tiro.

¹⁹ Mada fağa ġarugano tuġure azağa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro. ²⁰ Moni silivağa fuseğa fu'o meirote'e vazegani'a moni fuseğa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivağa fuseğa fu'o iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o raġate hideha.' ²¹ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa tauġi, ġa'e tuġure vazega manoġa ebu zamaġo nidu'a hina faine gaueha. Ġa'a ġau tahiġa veize zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a ġau ġehaġa taufe'ete'e vazegano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihil'

²² Ebu moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e vazegani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivağa fuseğa 'aheu iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu raġate hideha.' ²³ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa tauġi, ġa'e tuġure vazega manoġa ebu zamaġo nidu'a hina faine gaueha. Ġa'a moni tahiġa hina zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a moni boro taufe'ete'e vazagano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihil'

²⁴ Ebu moni siliva fuseğa tiba meirote'e vazegani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'e vase riġa. E ederiro vase'a ġorarote'e ġauġa ġa'a hirive'ohe ebu vase'a taufirote'e ġauġa ġa'a ma'ohe. ²⁵ E'ano'o ġa moni'a dauġi'uma rae rihonadu rahao ġure tiro. Ġae moni 'ahi

bare mo'i.' ²⁶ Zuhi'aḡani'a naenaeniro, raena'a, 'Ġa'e tuḡure vazeḡa sau'a ebu tubuḡa! Vaze'a ḡorarote'e ḡauḡa zu vaze'a taufirete'e ḡauḡa eḡe'a ma'ohe rae zamarirohe? ²⁷ 'Ougiritene ḡa nougadu moni ti'ete'e neḡano eḡe moni mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'aḡani'a niro, raena'a, 'Moni sili-vaḡa fuseḡa tiba ani mazaono'o bare madu ḡau banana meirote'e vazeḡa hano'i. ²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ³⁰ Ebu tuḡure vazeḡa sau'a 'ahi enona uzabo zamaḡano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ḡonoḡa atiti'uma."

Mamoe zu Gouti

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, "Eḡe, Vaze Ubugani'a agaḡa inaraḡaḡeta tuḡure viga nidu'a teite onai'uma madaḡano, e'a kini ehoro haba'ano ehoradu vaze ibitozini'uma. ³² Haba azaḡa nidu'a eḡe zamao nu'ozadu vaze rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazeḡani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma. ³³ Ebu iniu vaze mamoe heuḡa'e eḡe eda'e moneo zu iniu vaze gouti heuḡa'e eḡe kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu eḡe, kinize'a eda'e mone azaḡa zi'uma raena'a, 'Zae, eḡe Mama'a manohuga zini'ete'e azaḡa, aro'i, ebu eḡe'a ibitohau'ete'e zamaḡano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi haḡairote'e madaḡanono'o ruhiniro. ³⁵ Mazaḡa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe

mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazega reinutene, zae neo huhe zoughido. ³⁶ Dabuahe o'o'a reinutene, dabua inido, ughinutene ege taufido ebu gu'a negano radiunutene, giahira.'

³⁷ Ebu duduğa azağani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ga'e vini'oga horoadu ogomu ganido? Nani'a eme ga'e irigo mo'o'oga horonadu vu ganido? ³⁸ Nani'a eme ga'e i'udo vazega reirote'e horonadu neo hugade zou'ido? Nani'a eme dabuağo 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ganido? ³⁹ Nani'a eme ga ugi'irote'e ga gu'a negano radirote'e horonadu ga gia'i amido?' ⁴⁰ Ebu ege, kinize'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, ege negohe ga ezehe 'ahi bo'agano gonağa vazega 'ahoga veize 'uge hağaidota'a'e, ege veize hağaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu ege, kinize'a vaetadu kauri mone azağa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a mağunozini'ete'e azağa, ege mazaono'o vağino'i, ebu Satani zu ane tuğure viga veize ruhinirote'e radiu tuğutuğu ire rogağa zamağa diuğoi. ⁴² Mazağa e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido. ⁴³ E i'udo vazega reinutene, neo mene huhe zoughido, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ughinutene zu gu'a negano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougadu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ga'e vini'irote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazega reirote'e ga dabuağo 'o'o'a reirote'e ga ugi'irote'e ga gu'ano radirote'e horo'adu mene dana'ido?' ⁴⁵ Ege'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi

azağa bo'ağano ġonağa vazega 'ahoga veize mene hağairota'a'e, ege veize mene hağairote'e ra'ohe.' ⁴⁶ Ebu kauri mone azağa'e vaġine ġouradu aduga tuġutuġu hidi'uma, u duduġa azağa'e ġabone tuġutuġu hidi'uma."

26

Iesu Ma'uma Ibiġa Vaġiro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ Iesu'a ġoere e'e nidu'a rae hauġirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Zae edeġa, mada 'aheu enogano Iġine Mode'ete'e Muiġa'e me'uma ebu ege, Vaze Ubuga'e sataurohihi radu vase'a obohe ti'uma."

³ E'e madaġano dibu'o azağa ġihi'aġaġihi'aġa zu vase boroboro'a dibu'o azağa ġihi'aġa, niġa Kaiafa, ane neo nu'oraro. ⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiġa ġo'ane vaġiro. ⁵ Rehano ze raena'a, "Iġine Mode'ete'e Muiġa madaġano'e mene idaġa. 'Ougine vase ġuġuvaġani'a utitofi'uma."

Roġae 'Ahogani'a dehoru Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania neġano, ibite lefera'a meirote'e vazega, Simona neo radiro. ⁷ Ani ogomu fataġa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamaġano, roġae 'ahogani'a dehoru hohoga manoga naeġa boro'e bioġa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinio beu'iro. ⁸ Iesu tahi'atahi'a'a 'e'e horonirotene, ze maġuniro, raena'a, "Nouġadu

dehoro 'ahi'e hauḡe tauḡe'ohe? ⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azaḡa zinifo!"

¹⁰ Iesu'a tahi'aḡa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nougadu roḡae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e eḡe veize manōḡa hune haḡaeha. ¹¹ Zahara azaḡa'e mada nidu'a zae bo'aḡano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma. ¹² Ani'a dehoro hohoḡa manōḡa eḡe ahiri rana beu'ata'a'e, eḡe rune veize ruhineha. ¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manōḡa haramine, ani'a haḡata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

Iuda'a Iesu Revoha'uma Reiro

(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'aḡa ¹² zamaḡano tahi'a 'ahoga, niḡa Iuda Isakariota'e dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa vaḡe onamiro, ¹⁵ ebu ḡadiziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivaḡa ³⁰ me'odadu haro. ¹⁶ E'e madaḡanono'o ani Iesu zeḡe evorao ri'inoga veize ibiḡa vaḡiro.

Iḡine Mode'ete'e Muiḡa

(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)

¹⁷ Isiti O'o'a Berediḡa Muiḡa* madaḡa ibi'a'e Iḡine Mode'ete'e Muiḡa rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa ura'e eme Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ogo-muḡa'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁸ Ani'a nae-naeziro, raena'a, "Ierusalem a diuḡe onamadu

* **26:17** Isiti O'o'a Berediḡa Muiḡa'e mada fu'o 'aheu fare zamaḡano haḡae'ohe.

vaze 'ahoga vaḡo'i ebu no'i, 'Ihore vazeḡani'a 'ahige ra'ohē: Eḡe mada 'ai haniteha. E tahi'aheta ḡa neo Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ogo-muḡa au tibura'uma.'" ¹⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haḡaiḡa haḡaadu Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ruhibiro.

²⁰ Ḡorava uḡano reirotene, Iesu ani tahi'aḡa 12 teite ogau tiburaro. ²¹ Ebu ze ogau'ete'e zamaḡano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohē, zae bo'aḡano vaze 'ahogani'a eḡe revoni'uma." ²² Ebu ze zamaze adudanadu ḡaruga ḡarugano Iesu ḡadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eḡehehe?" ²³ Ane'a naenaezina'a, "Izidi eḡe teite idaḡa siuvao tare au'ete'e vazeḡani'a revoni'uma. ²⁴ Ibite Buka Zaḡoḡano mirihirote'e ḡoe'a idunaḡano, eḡe, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazeḡani'e, fase vetu'aḡa, aduga hidi'uma. Ani'e mene furerafone manōḡa reifo." ²⁵ Ebu ani revoha'uma vazeḡa, Iuda'a nina'a, "Ihore vazeḡa, eḡehehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, vazeḡa'e ḡae."

²⁶ Ze ogau'ete'e zamaḡano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vaheḡadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, "'Adi'e eḡe ahiri. Madu ano'i." ²⁷ Ebu ani'a vaini vuḡa bioḡa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "'Zae nidu'a, 'ahi gago'i. ²⁸ Mazaga bio 'adi zamaḡano'e eḡe ru. Eḡe'a vaze ḡehaḡa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vaze teite ḡoitorirote'e ḡoe'a'e eḡe ru hina bare idane'ohē. ²⁹ E zi'ohē, vaini vuḡa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eḡe Mama'a

ibitohau'ete'e madaḡano zae teite vaini vuḡa iziga gagi'uma.” ³⁰ Ebu ze bada 'ahoga mae haugadu Olive maḡa onamiro.

Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro

(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Izidi ohere zae nidu'a eḡe u'ano muhihe fera'uma. Mazaḡa Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazega mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ḡouri'uma.'

³² Rehano e'a runeono'o bare iḡunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae hidi'uma.”

³³ Petero'a Iesu niro, raena'a, “Zeḡe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!” ³⁴ Iesu'a naenaenina'a, “E hube hune ḡa'ohē, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ḡa'e ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.”

³⁵ Rehano Petero'a ḡoere ḡiharo, raena'a, “E mene o'o'i'uma. Ḡae teite rudaune zuni idaḡa!” Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

Getesemane Haba'ano Kuraro

(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)

³⁶ Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, “'Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma.” ³⁷ Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamaḡa ariro zu adudaro. ³⁸ Hena

ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu eḡe teite evate rado'i."

³⁹ Ebu ani tahiḡa faḡa onamadu rahao ḡuḡure'ena'a kuraro, raena'a, "Eḡe Mama, idaḡa ro'idene eḡe mazaono'o bio 'adi mae vaḡino'i. Rehano mene eḡe ura, ḡae ura da'o haḡao'i."

⁴⁰ Ebu Iesu ane tahi'a uḡidu vaḡe bare onairotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, "Za mada tahiḡa zuni eḡe teite mene evate radiuhehe? ⁴¹ Za'a haḡai ve'oḡa 'ahoga mene haḡaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inaraḡa o'o'a."

⁴² Ebu Iesu'a bare onamadu ḡae 'aheuḡa kuraro, raena'a, "Eḡe Mama, e bio 'ahi hube hune gagi'uma reine, ḡae ura haḡao'i." ⁴³ Ani bare onairotene, ze bazuna haniziro, mazaḡa ubumaze'a anoziro.

⁴⁴ Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ḡae uḡiduḡa kurau'ena'a, ibite kurarote'e ḡoe'a bare reiro. ⁴⁵ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaḡe bare onaadu ziro, raena'a, "Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaḡa 'ai maha. Eḡe, Vaze Ubuga'e, haḡai sau'a azaḡa 'evorao ri'ih'i'uma. ⁴⁶ Iḡunadu onamihi. Ḡiano'i! E revoni'ete'e vazega 'ai feureha."

Iesu Obone Tiro

(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴⁷ Iesu ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, ane tahi'a 12 bo'aḡano 'ahoga, Iuda'a vaze ḡuḡuvaḡa teite feuriro. Vaze ḡuḡuvaḡa e'e dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a tuḡuzadu

benisi zu somori boro mae ariro. ⁴⁸ Ebu Iesu revohaue'ete'e vazeḡani'a, ane'a haḡai'uma gauḡa ibite ihoziro, raena'a, "Eḡe'a hidadu fura'ini'uma vazeḡani'e Iesu. Ani obone to'i."

⁴⁹ Ebu ani'a zogone Iesu vaḡe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazeḡa! Manoḡahehe?" Ebu fura'iniro. ⁵⁰ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Vazehe, ḡa'a ahaō nagini haḡai'uma ḡauḡa haḡao'i."

Ebu Iuda teite onairote'e azaḡani'a onamadu Iesu obone tiro. ⁵¹ Rehano Iesu ḡati vazeḡa 'ahogani'a benisiḡa ahasē bunadu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa tuḡure vazeḡa udiro, ebu teḡaḡa vari'e butiro. ⁵² 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, "Benisiḡo bare iḡu'ano to'i! Benisi hina vaze matihi raete'e azaḡa'e zeḡe zuni benisi u'ano ruda'uma. ⁵³ Eḡe'a Mamahe uminine, ane'a tuḡure viga ḡehaḡa bagaḡa ḡarihe tuḡuzadu emeḡe biri'uma. A'e ḡa aḡu'ahehe? ⁵⁴ Rehano Buka Zaḡoḡano eḡe mazao 'ahiguḡani'a furerana'uma reirote'e ḡoe'a'e izidi hudanoga veize, eḡe'a mene 'ouge umini'uma."

⁵⁵ Ebu Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Za'e ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teige, benisi ebu somori boro madu eḡe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neḡa haba'ano ihore radiunu. E'e madaḡano za'e mene obohe tiro. ⁵⁶ Rehano peroveta azaḡani'a mirihirote'e ḡoe'ani'a hudafine, 'ahiguḡani'a fureraneha." Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

Kotao Edaro

(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵⁷ Ebu Iesu obonetirote'e azaḡani'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa, niḡa Kaiafasi ne tutune on-amiro. Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro. ⁵⁸ E'e madaḡano, Petero'e faḡanono'o Iesu hegotadu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano feuriro. Ne diuḡadu kuru neḡa taufe'ete'e azaḡa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ḡiane radiro.

⁵⁹ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu nu'o'nu'o boro auḡe'ete'e azaḡa'e Iesu manoga veize ḡuriro ḡoe'aḡoe'a vaze mazao vaḡiro. ⁶⁰ Vaze ḡehaḡani'a ḡuriro ḡoe'a ani mazao reiro, rehano ḡau ve'oḡa 'ahoga mene horoniro. Ḡonagano vaze 'aheu'a iḡune edaro. ⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neḡa ruinadu mada uḡidu zamaḡano bare ogo-raune idaḡa." ⁶² 'Ouge reirotene dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a iḡune edanadu Iesu niro, raena'a, "Ḡa ze ḡoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ḡa'e ve'oḡa rae ḡoere'ohe. Ḡa ze mazao ḡoere nu re'umahe?" ⁶³ Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a niro, raena'a, "Radiu'ete'e Badi'a'aḡa niḡano ḡadimu'ohe. Badi'a zamao huga ro'i. Ḡa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i." ⁶⁴ Iesu'a naenaeni, raena'a, "O'e, ḡa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eḡe, Vaze Ubuga'e Gigi'a Boro Badi'aḡa eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ḡozeḡa zamaḡano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reirotene, dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a dabuaḡa zegadu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohe! Eme ani'e ve'oḡa rae ra'ete'e

vazeḡa mene bare vaḡi'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a egeha! ⁶⁶ Za ani mazao nagini haḡai'uma rae zamare'ohe?" Ze'a naenaeniro, raena'a, "Ani'e ve'oḡa. Runeo tuḡuni'uma." ⁶⁷ Ebu ze'a iraḡa 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumaḡa dabua hina u'adu fa'one arahiro, ⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Petero'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano ehore radirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, "Ḡae zu Galilea vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷⁰ Rehano Petero'a zeḡe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ḡa nagini ra'eta'a'e e aḡu'a!" ⁷¹ Ebu ani'a haba ḡabiriḡa ibihetaḡa u'a onamirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a horonadu vaze ziro, raena'a, "'Adi'e Nazareta vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷² Ebu ani bare riḡa 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vaze a'e aḡu'a!" ⁷³ Mene mada faḡa enogano, e'ea edarote'e azaḡani'a Petero vaḡe onaadu niro, raena'a, "Hube ḡa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazaḡa ḡae ago iraḡa'e Galilea haba'a ago iraḡa." ⁷⁴ Ebu ani'a ḡihau te'ote'au ḡoeriro, raena'a, "E ḡuririne aduga hidi'uma! E vaze a'e aḡu'a!" Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugaro. ⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ḡoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uganogano, ḡa'a eḡe ḡae uḡidu 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ḡabiriḡa mode buanadu niau rudaro.

27

Iesu'e Pilato Vaḡe Tutune Onamiro (Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)

¹ Oherebau uzeuze dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize ḡoaniro. ² Ebu ze ani autadu Roma vazeḡa gavana, Pilato vaḡe tutune onamiro.

Iuda'a Ane Bare Bodaniro (Apostolo 1:18-19)

³ Iesu revoharote'e vazeḡa, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e ḡoe'a igirotene, ani haḡairote'e u'ano zamaḡani'a adudaro. E'ano'o siliva moniḡa 30 madu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡhi'aḡa zu vaze boroboro bare ziniro. ⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazeḡa revohaneha 'ahine, sau'a haḡaeha." Rehano zeḡe'a raena'a, "A'e ḡa'a bare haḡaeha, mene emeḡe. Gae edeḡano haḡao'i." ⁵ 'Ougirotene, Iuda'a kuru neḡa zamaḡano moniḡa feuniro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

⁶ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a moniḡa madu raena'a, "'Adi'e vaze manoga moniḡa 'ahine, kuru neḡa moniḡa teite tibune touga'e mene idaḡa." ⁷ Ze ḡo'anirote'e enogano, e'e moniḡa hina ḡoḡore haḡae'ete'e vazeḡa haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "'Aha'o avo'a azaḡa guri'uma." ⁸ E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae hune'ohe. ⁹ A'e peroveta vazeḡa, Ieremia'a ibite reirote'e ḡoe'ani'a hudaro, raena'a,

“Zeḡe'a siliva moniḡa 30 meiro.

A'e Isaraela azaḡani'a vase e'e naeḡa reiro.

¹⁰ Ebu Zuhi'a Boro'a ihirote'e teige, ze'a moniḡa e'e hina ḡoḡore haḡae'ete'e vaseḡa haba hoitiro.”

Iesu Pilato Zamao Kotaniro

(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)

¹¹ Ebu Iesu'e Roma vaseḡa gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu ḡadiniro, raena'a, “Ḡa'e Iuda azaḡa kinihehe?” Iesu'a naenaenina'a, “O'e, ḡa hube ra'ohe.” ¹² Rehano dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vase boroboro'a ani mazao ve'oḡa rae riḡa ḡoerirotene ani mene naenaeziro. ¹³ Pilato'a hena ḡadiniro, raena'a, “Ze'a ḡa'e ve'oḡa ra'ete'e ḡoe'a ḡehaḡa hina ḡa agiroḡane'ete'e mene igi'ehehe?” ¹⁴ Rehano Iesu'a zeḡe ḡoere riḡa 'ahoga zu mene naenaeziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagarō.

¹⁵ Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡano'e Roma azaḡa gavana'a Iuda azaḡani'a umide'ete'e idunaḡano ḡu'a neḡa vaseḡa 'ahoga tuḡune bunido. ¹⁶ E'e madaḡano ḡu'a neḡano vase 'ahoga, niḡa Barabasi'a radiunu. Ani'e niḡa boro. ¹⁷ Vaze ḡuḡuvaḡani'a nu'orarotene, Pilato'a ḡadiziro, raena'a, “Za ura'e iniu tuḡune buni'uma, Baraba ga Keriso rae'ete'e vaseḡa, Iesu?” ¹⁸ Mazaḡa Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirote'e u'ano, ane evorao Iesu ri'inirote'e edeḡa.

19 Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamaḡano, inugani'a ani veize ḡoere tuḡuriro, raena'a, "Vaze e'e mazao ḡau 'ahoga ago haḡao'i. Ani'e sau'aḡa o'o'a. E'e ohogore ohere ani iḡunanadu zamahe'a adudaneha."

20 Rehano Barabasi'e tuḡune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a vaze ḡuḡuvaḡa tuḡutuḡuziro.

21 Pilato'a bare ḡadiziro, raena'a, "Vaze 'aheu zamaḡano, za ura'e e'a iniu tuḡune buni'uma?" Ze nina'a, "Barabasi!" 22 Ebu Pilato'a ḡadizena'a, "Hena Keriso rae'ete'e vazeḡa, Iesu'e nougi'uma?" Zeḡe nidu'a raena'a, "Sataurono'i!" 23 Pilato'a ḡadizena'a, "Nouga'ahi? Ani nagini sau'a haḡaeha?" Rehano zeḡe'a bare bare houna'e huau'ena'a, "Sataurono'i!"

24 Pilato'e zeḡe'a ani ḡoere mene igi'uma rae ederiro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ufeta maḡune haraete'e horonirotene, vaze ḡuḡuvaḡa ubumao vu taḡiḡa madu 'evo'a vuzu'iro. Ebu zina'a, "E 'evorehe vuzu'eha, e'ano'o vaze aha'a rudaune eḡe sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naeḡa mo'i." 25 'Ougadu vaze nidu'a naenaenina'a, "Ani rudaune, e'e naeḡa'e emeḡe zu mariḡafe'a me'uma!" 26 Ebu ani zeḡe veize Barabasi ḡu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azaḡa tuḡuzadu masine sausauniro ebu ani satauronoga veize zeḡe 'evora ri'iniro.

*Uti Azaḡani'a Iesu Ḡirihoharo
(Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)*

27 Gavana uti azaḡa nu'a Iesu'e gavana ne zamaḡa tutune onamiro ebu uti azaḡa nidu'a huze

nu'oziro. ²⁸ Ebu ze dabuaḡa fuhi'ohanadu dabua kanaḡa duhuḡa hune vidanoharo. ²⁹ Ebu hena ire ezaga meigameiga ḡurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriḡa eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ḡuḡure'ena'a ḡirihoraro, raena'a, "Nigunihi, Iuda azaḡa kini!" ³⁰ Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano mau radiro. ³¹ Girihoḡau hauḡirotene, vidanoharote'e dabuaḡa fui'adu ane dabua bare vidoharo. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

Iesu Satauroniro

(Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)

³² Uti azaḡani'a Iesu tutune onamirote'e zamaḡano, Kurene vazeḡa 'ahoga, niḡa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo. ³³ Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'. ³⁴ E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuḡa ḡau 'ahoga ḡiḡi'a bagaḡa teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

³⁵ Ze Iesu satauronirote'e ḡarugano, kaḡusi arahoḡa arahadu zeḡe bo'aḡano dabuaḡa ḡahugotitiro. ³⁶ Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro ³⁷ Iesu satauro hitagano, ani'a nagi haḡai sau'a haḡairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaḡa Kini' rae mirihiro. ³⁸ Ebu ḡonore azaḡa 'aheu zuni ani teite idaḡa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

³⁹ Ebu uhiḡano vitau onamirote'e azaḡani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a, ⁴⁰ "Ḡa'e kuru neḡa fahadu mada uḡidu zamaḡano bare ohoni'uma reiro. Ḡa Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ḡae bare ḡabo'o'i!" ⁴¹ Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'a zuni ḡirihoharo. ⁴² Ze raena'a, "Ani'a vaze ḡabozinu, rehano ane'a ane bare mene ḡabone'ohe! Ani'e Iuda azaḡa kini ra'ohe. E'ano'o izidi hune sataurono'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma! ⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani ḡabonifo, mazaḡa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro." ⁴⁴ Ebu ḡonore azaḡa 'aheu ani teite idaḡa sataurozirote'e'a zuni ani ḡirihoharo.

Iesu Rune

(Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

⁴⁵ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ḡorava mone mada uḡidu. ⁴⁶ Ḡorava madaḡa uḡidu meirotene, Iesu'a ḡihau huario, raena, "Eli, Eli*, lama sabatani?" Goere e'e hugani'e, 'Eḡe Badi'a, eḡe Badi'a, ḡa nougadu ḡiahe modeha?' ⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaḡa nu'a ḡoere e'e egadu ze raena'a, "Ani peroveta vazega Elia hune'ohe." ⁴⁸ Ebu ze bo'aḡano 'ahogani'a duradu vu romane zoune'ete'e ḡauḡa meiro. Ebu vaini vuḡa ḡiḡi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriḡa rana teadu ite haro.

* **27:46** 'Ahoga'e, Eloi **27:46** 27:46 Salamo 22:1

⁴⁹ Rehano vaze nu'a raena'a, "Ago, ġezo! Elia'a ovaadu ġaboni'uma ga mene ġianihi."

⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ġihau huanadu iriga ri'iro.

⁵¹ E'e madaġano kuru neġano zaġoġa hune haba'a ue'ete'e dabuaġani'a hitaganono'o 'u'uġa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohatu ġouriro. ⁵² Ebu rune iduġa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaġa ġehaġa ahirize'a ġabode iġune ġouriro. ⁵³ Ebu ze rune iduġa haba'anono'o iġuniro. Iesu'a ġabode iġunirote'e enogano, ze Ierusalem a onamadu de'ea vaze ġehaġa mazao fureraro.

⁵⁴ Roma uti azaġa ġihi'aġa zu ane uti azaġa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze ri-hau rudaro, ebu raena'a, "Hube hune vaze adi'e Badi'a Ubuga!" ⁵⁵ De'ea roġae ġehaġa zuni faġanono'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegotiro. ⁵⁶ Zeġe bo'aġano Magadala roġaeġa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane, zeġe vize'a radiro.

Iesu Guriro

(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁵⁷ Ġorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazegā niġa Iosefa'a ariro. Ani'e Arimatea haba'a vazegā zu Iesu tahi'a 'ahoga. ⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaġa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro. ⁵⁹ Ebu Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruġa hina umiro, ⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduġa iziga, vatava hu'irote'e

zamaḡano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaḡa kiune 'uadu mode onamiro. ⁶¹ U Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneḡano ehoradu murire radiro.

Uti Azaḡa Idu Haba'a Taufiro

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madaḡa. Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Farisea azaḡani'a Filato vaḡe onamiro. ⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ḡuriro vazeḡa a'a'e ani ize ḡaboga zamaḡano reirote'e ḡoe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada uḡiduḡano runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma.' ⁶⁴ E'ano'o mada uḡidu zamaḡano uti azaḡani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ouGINE, ane tahi'atahi'a'a aradu ani ahiri ḡonota'uma, ebu vazevaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iḡuneha,' rae re'uma. 'Ougine ze'a vaze ufeta so'ozi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma." ⁶⁵ Ebu Filato'a naenaenziro, raena'a, "Uti azaḡa nu madu idu faine taufe rado'i." ⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azaḡa teite onamadu idu ibiheta hadiḡa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azaḡani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iḡuniro

(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

¹ Bana Madaḡa ḡarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ḡianoga radu onamiro. ² E'e madaḡano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhi'a Boro tuḡure vigani'a adure'ono'o

ovaadu idu hadiḡa kiune vaḡiniro ebu e'e rana ehoriro. ³ Ani irāḡa'e vazavazahe'ete'e teige ebu dabuaḡa'e ḡoze teige uraro. ⁴ Idu taufe'ete'e azaḡa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azaḡa teigiro.

⁵ Ebu tuḡure vigani'a roḡae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eḡe edeḡa za'e satauronirote'e vazēḡa, Iesu vaḡe'ohe. ⁶ Ani'e aha'o o'o'a, mazaḡa ani reirote'e teige, runeono'o iḡuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ḡiano'i. ⁷ Ebu za ḡarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iḡuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eḡe'a zeate'e faine ego'i."

⁸ E'ano'o roḡaeroḡae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ḡarihe iḡunadu Iesu tahi'atahi'a zouga veize zeḡe vaḡe dure onamiro. ⁹ E'e madaḡano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, "Za manoḡahehe?" 'Ouge reirotene ze ani uhiḡa ariro ebu odaḡa obonadu matu'oharo. ¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Onamadu eḡe nego duḡuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zeḡe'a eḡe hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azaḡa Hariḡa

¹¹ Roḡaeroḡae'a onamirote'e zamaḡano, idu taufirote'e azaḡani'a ne onamiro ebu nagini'a furerarote'e hariḡa dibuo azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa ihoziro. ¹² Dibuo'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a vaze boroboro teite nu'oranadu ḡoaniro ebu idu taufirote'e uti azaḡa moni boro ziniro. ¹³ Ebu zina'a, "Za'e 'ahiḡe rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ḡonotu feraneha.'

¹⁴ 'Ahi hariḡani'a Roma gavana vazegā mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ḡoeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo aduga mene hidi'uma."

¹⁵ E'ano'o idu taufirote'e uti azaḡani'a moni madu zeḡe'a zirote'e idunaḡano ḡoeriro. Ebu e'e hariḡa'e Iuda azaḡa zamaḡano bororaro zu izidi madaḡano zuni vase'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahī'aḡa Ḡoerezīro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e maḡano feuriro. ¹⁷ Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tugahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze vaḡe aradu ziro, raena'a, "Gigi'aḡa adureo ebu rahao nidua'e eḡe eneha.

¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azaḡa nidu'a eḡe tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zaḡoḡa niḡano bapati-zozo'i, ²⁰ ebu eḡe'a ḡoerezirote'e ḡoe'a nidu'a zeḡe'a hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iḡaiḡa zae teite radiu'ohe onamo mada ḡonaga re'uma."

Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language
of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13